

مرداد ۱۴۰۱
مسلسل: ۱۸۳۳۶

**مجموعه مطالعات بررسی طرح‌های عمرانی
(تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) استان‌ها در سال ۱۳۹۸:
۱۰. استان گیلان (ویرایش نخست)**

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۸۳۳۶

کد موضوعی: ۲۲۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: مجموعه مطالعات بررسی طرح‌های عمرانی (تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) استان‌ها
در سال ۱۳۹۸: ۱۰. استان گیلان (ویرایش نخست)

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه اقتصاد منطقه‌ای و بین‌الملل)

تهیه و تدوین: زهرا ذاکری

همکاران: مجتبی اسفندیاری، نگار اکبری

ناظران علمی: فرشاد مؤمنی، حسین غلامرضانژاد، علی اصغر بانویی، موسی شهبازی، سیدمحسن

علوی‌منش، مهدی رزم‌آهنگ، سیدعلی روحانی

اظهار نظرکنندگان: حمید فصیحی، سیدمحمدامین اخوت علویان، عاطفه جلالی موسوی

ویراستار ادبی: مهدیه قمچیلی

واژه‌های کلیدی:

۱. توسعه

۲. توسعه منطقه‌ای

۳. طرح‌های تملك دارایی‌های سرمایه‌ای

۴. استان گیلان

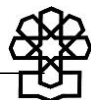

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۵/۱۳

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۵	مقدمه
۶	۱. مفاهیم، پایه‌های آماری، روش و محدودیت‌های مطالعه
۶	۱-۱. مفاهیم
۸	۱-۲. پایه‌های آماری
۹	۱-۳. روش مطالعه
۱۲	۱-۴. محدودیت‌های مطالعه
۱۳	۲. طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان در سال ۱۳۹۸
۱۴	۲-۱. بررسی موضوعی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان
۱۴	۲-۱-۱. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب امور
۱۷	۲-۱-۲. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب فصل
۲۰	۲-۱-۳. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب برنامه
۲۳	۲-۲. بررسی جغرافیایی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان در سطح شهرستان‌های استان
۲۹	۲-۳. ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان
۳۳	۲-۴. ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب اعتبار پروژه
۳۶	جمع‌بندی و پیشنهادها
۴۰	پیوست‌ها
۴۰	پیوست ۱
۴۲	پیوست ۲
۴۶	منابع و مآخذ

مجموعه مطالعات بررسی طرح‌های عمرانی
(تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) استان‌ها در سال ۱۳۹۸:
۱۰. استان گیلان (ویرایش نخست)

چکیده

تصویب طرح‌های آمایش استانی در اسفندماه ۱۳۹۹ و تأکید بر ضرورت پایبندی استان‌ها به اجرای آن، این سؤال را پررنگ ساخته است که چه میزان طرح‌ها و پروژه‌های انجام شده یا در حال اجرا از محل اعتبارات بودجه‌ای و غیربودجه‌ای در استان‌ها، در راستای پیشنهادهای و اهداف تعیین شده توسط طرح‌های آمایش استانی بوده است؟ از آنجا که پروژه‌های جاری در بودجه‌های عمرانی استان‌ها قبل از تدوین اسناد آمایش تعریف شده‌اند، لذا می‌توان گفت اسناد آمایش حداقل تا سال ۱۴۰۰ نقشی در ایجاد پروژه‌های عمرانی جاری استان‌ها نداشته‌اند.

اما پاسخ به این سؤال که آیا اساساً ساختار فعلی نظام بودجه‌ریزی امکان برقراری ارتباط معنادار با نظام تدبیر و برنامه‌ریزی فضایی کشور را دارد یا خیر، می‌تواند در راستای تخصیص بهینه منابع مالی کشور مؤثر باشد. به عبارت دیگر در صورتی که بتوان با عنایت به دستاوردهای اسناد آمایش استانی و ملی، اولویت‌بندی مشخصی برای توسعه هر استان ارائه و در نهایت تخصیص اعتبارات را بر اولویت‌های مذکور معطوف کرد احتمال تحقق اهداف توسعه‌ای پیش‌بینی شده برای هر استان بیشتر خواهد بود.

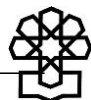
به این ترتیب در گزارش حاضر به‌عنوان گام نخست، به شفافیت طرح‌های عمرانی استان توجه شده است؛ شفافیتی که تاکنون در خصوص پروژه‌های عمرانی استان‌ها تا بدین حد صورت نگرفته و از سوی دیگر می‌تواند بستر مناسبی برای مقابله با مفاسد احتمالی در این زمینه نیز باشد.

به نظر می‌رسد واکاوی دقیق طرح‌های عمرانی استان‌ها از منظر «موضوعی»، «جغرافیایی»، «طول عمر»، «درصد تخصیص» و «اندازه» در سطح استان و شهرستان‌های مربوطه می‌تواند تصویر قابل اتکایی از وضع موجود ارائه دهد و در نهایت امکان پاسخ به سؤال فوق را از طریق انجام مطالعات تکمیلی فراهم کند.

از سوی دیگر مسئله طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها از آن جهت اهمیت دارد که طولانی شدن عمر پروژه‌ها و عدم حصول دستاورد قابل اتکا علی‌رغم صرف زمان و منابع فراوان، به یکی از معضلات جدی طرح‌های عمرانی کشور مبدل شده است. به عبارت دیگر، طولانی شدن عمر پروژه‌های عمرانی یک استان به این معناست که بخشی از برنامه‌های عمران و توسعه استان، متمرکز بر موضوعاتی است که سال‌ها پیش برنامه‌ریزی شده‌اند. بنابراین نوعی وابستگی به مسیر طی شده در تخصیص منابع مالی مشاهده می‌شود و بخش قابل‌ملاحظه‌ای از منابع عمرانی استان، بدون توجه به اصول و مبانی آمایش سرزمین و نیازها و مقتضیات روز استان، صرف پروژه‌هایی می‌شود که مدت‌ها پیش، برنامه‌ریزی و آغاز شده‌اند.

در ادامه مهم‌ترین دستاوردهای گزارش حاضر در ارتباط با طرح‌های عمرانی استان گیلان در سال ۱۳۹۸ ارائه شده است:

- در سال ۱۳۹۸، تعداد ۴۱۳۶ پروژه عمرانی ذیل ۱۰ امور، ۳۲ فصل، ۷۴ برنامه و ۸۱۶ طرح، در استان گیلان فعال بوده است.
- قدیمی‌ترین این پروژه‌ها از سال ۱۳۴۱ آغاز شده است و نزدیک به ۶ دهه از شروع عملیات اجرایی آن گذشته است.
- مجموع اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه‌های مذکور بیش از ۱۰۷ هزار میلیارد ریال بوده که فقط ۳۲/۵ درصد اعتبارات یادشده (حدود ۳۴.۸ هزار میلیارد ریال) برای اجرای این پروژه‌ها تخصیص داده شده است.
- متوسط عمر پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان در سال ۱۳۹۸، معادل ۳/۴ سال بوده است.
- «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با ۳۱/۴ درصد سهم و «امور اقتصادی» با ۲۹ درصد سهم، بیشترین سهم از تعداد پروژه‌های استان را به خود تخصیص داده‌اند. «امور اقتصادی» از منظر اعتبارات تخصیص‌یافته، با اختلاف فاحشی نسبت به سایر امور، در رتبه نخست قرار دارد. در این زمینه سهم «امور اقتصادی» از کل اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان، بالغ بر ۶۸ درصد است. همچنین «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با سهم ۲۲/۷ درصدی از اعتبارات تخصیص‌یافته، از این منظر نیز در رتبه دوم قرار گرفته است.
- سه فصل «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری»، «حمل‌ونقل» و «اداره امور عمومی» به ترتیب با ۲۴/۶ درصد، ۱۴/۲ درصد و ۱۰/۶ درصد، بیشترین سهم را از تعداد پروژه‌های استان به خود اختصاص داده‌اند.
- فصل «منابع آب» با ۴۱/۵ درصد بیشترین سهم را نسبت به سایر فصول از اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان به خود اختصاص داده است. از این منظر، فصول «آب و فاضلاب» و «انرژی» به ترتیب با ۱۷ و ۱۶/۹ درصد سهم در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفته‌اند.
- سه برنامه «توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای (فصل حمل‌ونقل - امور اقتصادی)»، «ارائه خدمات آب شهری و روستایی (فصل آب و فاضلاب - امور مسکن، عمران شهری و روستایی)» و «تأمین آب (فصل منابع آب - امور اقتصادی)» در میان ۸ برنامه بااهمیت استان، بیشترین سهم را از تعداد پروژه‌ها دارند.
- سه برنامه «تأمین آب (فصل منابع آب - امور اقتصادی)»، «توسعه امور برق (فصل انرژی - امور اقتصادی)» و «عرضه آب (فصل منابع آب - امور اقتصادی)»، بیشترین سهم از اعتبارات تخصیص‌یافته را در میان کل برنامه‌های عمرانی استان، به خود اختصاص داده‌اند.
- ۶۶ برنامه عمرانی استان گیلان علی‌رغم دربرگرفتن ۲۸۲۹ پروژه از مجموع ۴۱۳۶ پروژه عمرانی استان (معادل ۶۸/۴ درصد کل پروژه‌ها) فقط ۱۵/۴ درصد از کل اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان سهم داشته‌اند.
- ۵۷ برنامه از ۶۶ برنامه یادشده، هریک سهمی بسیار اندک و کمتر از ۰/۵ درصد از اعتبارات تخصیص‌یافته استان را جذب کرده‌اند.
- شهرستان «رشت» به عنوان مرکز استان، ضمن برخورداری از سهم ۱۶/۵ درصدی از تعداد پروژه‌های استان، به تنهایی ۴۱/۵ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان را نیز جذب کرده و به این ترتیب، عدم تعادل شدیدی

میان مرکز استان با سایر شهرستان‌ها ایجاد شده است. شایان ذکر است ۳ شهرستان «ماسال»، «رضوانشهر» و «املش»، سهمی کمتر از ۱ درصد از کل اعتبارات عمرانی تخصیص یافته استان داشته‌اند.

در گزارش حاضر به منظور طبقه‌بندی پروژه‌های عمرانی جاری در استان گیلان از دو ماتریس «عمر - درصد تخصیص» و «اندازه - اولویت» بهره گرفته و در نهایت مبتنی بر دو ماتریس مذکور اولویت‌بندی مشخصی جهت مواجهه با پروژه‌های مذکور ارائه شده است. در ارتباط با ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای هر استان از طبقه‌بندی زیر بهره گرفته شده است:

- طبقه یک: پروژه‌های با طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)،
- طبقه دو: پروژه‌های با طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)،
- طبقه سه: پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)،
- طبقه چهار: پروژه‌های با طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)،
- طبقه پنج: پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد).
براساس طبقه‌بندی فوق ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان تشکیل و نحوه برخورد با هریک از مناطق ماتریس عمر - تخصیص با اولویت‌بندی پنج‌گانه زیر تبیین شده است:

الف) اولویت ۱: طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)

- ویژگی: چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور نیست.

- پیشنهاد نحوه برخورد:

- نظارت و بررسی دقیق پروژه،
- آسیب‌شناسی علل تأخیر،
- تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح، واگذاری یا ادامه پروژه.

ب) اولویت ۲: طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)

- ویژگی: به دلیل تخصیص بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست.

- پیشنهاد نحوه برخورد:

- نظارت و بررسی دقیق پروژه،
- آسیب‌شناسی علل تأخیر،
- اتمام یا اصلاح پروژه.

(ج) اولویت ۳: طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)

- ویژگی: از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند و به اتمام رسیدن آنها در افق کوتاه‌مدت محتمل است.
- پیشنهاد نحوه برخورد:
- تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه.

(د) اولویت ۴: طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)

- ویژگی: شرایط بینابینی نسبت به دو اولویت نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها، در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند.
- پیشنهاد نحوه برخورد:
- نظارت و بررسی دقیق پروژه،
- آسیب‌شناسی علل تأخیر پروژه‌های قدیمی‌تر،
- تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح، واگذاری یا ادامه پروژه.

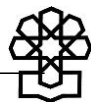
(ه) اولویت ۵: طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد)

- ویژگی: هنوز انحراف جدی در خصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است.
- پیشنهاد نحوه برخورد:
- نظارت بر پروژه با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی.

اگرچه بخشی از پروژه‌های مورد بررسی در طبقه طرح‌های مستمر قرار می‌گیرند، اما با توجه به تخصیص کم و گاه طول عمر بالای طرح‌های مستمر (نظیر تعمیر و نگهداری)، به‌نظر می‌رسد واکاوی دقیق تمامی پروژه‌های عمرانی اعم از مستمر و غیرمستمر و انتخاب نحوه صحیح مواجهه با آنها از ضرورت بالایی برخوردار است.

در ادامه مهم‌ترین نکات حاصل از اولویت‌بندی پروژه‌های عمرانی جاری در استان گیلان براساس متدولوژی فوق‌الذکر ارائه می‌شود:

- ۴۳/۸ درصد پروژه‌های عمرانی استان گیلان، در زمره پروژه‌های «بسیار کوچک» قرار می‌گیرند.
- ۴۶/۳ درصد پروژه‌ها «کوچک» و ۷/۵ درصد آنها، «متوسط» است و درنهایت، پروژه‌های «بزرگ» و «بسیار بزرگ»، به‌ترتیب ۱/۶ درصد و ۰/۸ درصد از کل پروژه‌های استان را به‌خود اختصاص داده‌اند.
- از میان ۱۹ پروژه‌ای که براساس ماتریس عمر-درصد تخصیص، در اولویت اول تعیین تکلیف قرار گرفته‌اند، ۱۶ پروژه در زمره پروژه‌های «بسیار بزرگ» و ۳ پروژه در گروه پروژه‌های «بزرگ» قرار دارند.
- پروژه‌های اولویت دوم، عمدتاً در گروه پروژه‌های «کوچک» و «متوسط» قرار دارند.

- پروژه‌های اولویت سوم، عمدتاً «کوچک» و «بسیار کوچک» هستند.
 - حدود ۷۸ درصد از پروژه‌های اولویت ۴ که انتقال آنها به اولویت ۱ طی سال‌های آتی محتمل است، در زمره پروژه‌های «کوچک» و «متوسط» قرار دارند و اعتبار پیش‌بینی‌شده برای هر یک از آنها بین ۱۰۰ میلیون تا ۵ میلیارد تومان است.
 - ۹۲ درصد از پروژه‌های اولویت ۵ که مجموعاً ۸۲/۱ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان را دربرمی‌گیرند، «بسیار کوچک» یا «کوچک» هستند.
 - بخش عمده پروژه‌های عمرانی استان که طی یک دهه اخیر بارگذاری شده‌اند، از نظر شاخص اندازه، «کوچک» یا «بسیار کوچک» هستند و برای آنها اعتباری کمتر از ۱ میلیارد تومان در نظر گرفته شده است.
- شایان ذکر است تمامی مطالب و تحلیل‌های ارائه شده در گزارش حاضر به دلیل عدم ارائه گزارش‌های عملکرد و پیشرفت فیزیکی پروژه‌های عمرانی توسط سازمان برنامه و بودجه کشور، براساس تخصیص ریالی ارائه شده‌اند.

مقدمه

پیوند میان برنامه‌ریزی فضایی کلان با طرح‌ها و پروژه‌های عملیاتی و متعاقب آن امکان‌سنجی، برآورد و تأمین اعتبارات آنها، همواره از عمده چالش‌های کشور بوده است. از طرفی طرح آمایش سرزمین به‌عنوان داعیه‌دار برنامه‌ریزی فضایی کشور همواره در مرحله تهیه و تصویب جامانده و به جرئت می‌توان گفت طرح‌های آمایش سرزمین تهیه شده (اقدامات ناقص انجام شده در سال‌های برنامه سوم توسعه به بعد)، هیچ‌گاه نتوانستند آن‌طور که انتظار می‌رفت اجرایی شوند یا در طرح‌ها و پروژه‌های اجرایی کشور به‌عنوان سند فرادست، تأثیرگذار باشند.

در سال‌های اخیر تهیه و تصویب طرح‌های آمایش استانی و تأکید بر ضرورت پایبندی استان‌ها به اجرای آن، این سؤال را پررنگ ساخته که چه میزان طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی جاری کشور، در راستای پیشنهادهای و اهداف تعیین شده توسط طرح‌های آمایش استانی بوده است؟ آیا اساساً ساختار فعلی نظام بودجه‌ریزی امکان برقراری ارتباط معنادار با نظام تدبیر و برنامه‌ریزی فضایی کشور را دارد یا خیر؟ برای پاسخ به این سؤال نیاز است قوانین بودجه و طرح‌های آمایش به تفکیک هر استان و با دقت کامل مورد بحث و بررسی قرار گیرد تا بتوان میزان ارتباط این دو را ارزیابی کرد.

با فرض این موضوع که قانون بودجه باید با منطق مشخص و قابل دفاع، تخصیص بودجه را انجام دهد؛ به نظر می‌رسد میزان اعتبارات توزیع شده و تخصیص یافته به استان‌ها (فارغ از نگاه صرف به جدول شماره ۱۰ ماده واحده قانون بودجه) باید با نیاز، عملکرد و شرایط استان همچنین با رویکرد و هدف قانون، ارتباط معناداری برقرار کند.^۱ ازسوی دیگر، موضوع شفافیت میزان اعتبارات تخصیص یافته به استان‌ها اگرچه به احتمال زیاد باید به تفصیل در دستگاه‌های اجرایی مربوطه یا دفاتر موضوعی سازمان برنامه و بودجه کشور یا سازمان‌های استانی آن وجود داشته باشد،

۱. این ارتباط باید از ذهن و رابطه تصمیم‌گیران به دور بوده و قابل تشخیص، تبیین و درک برای جامعه کارشناسی و بهره‌بردار باشد.

لکن در قوانین بودجه‌ای که در اختیار جامعه مخاطب قرار می‌گیرد، قابل ردیابی نیست.^۱ این نارسایی در قوانین بودجه، می‌تواند ناشی از دو عامل باشد:

- اطلاعات در قانون بودجه قابل تشخیص بوده و فقط از نظر ارائه شکلی در جداول، تفکیک استانی آن موجود نیست.
 - اعتبارات از هردو لحاظ ماهوی و شکلی، قابلیت شناسایی استانی را ندارند.
- همان‌طور که پیش‌تر نیز اشاره شد، بی‌تردید کشف و برقراری ارتباطات منطقی بودجه سالیانه با برنامه‌های توسعه کشور، هم از بابت ماهیت بودجه‌ریزی و هم از جنبه شفافیت، چالشی اساسی است.
- فرایند شفاف‌سازی منابع تخصیص‌یافته را می‌توان با توجه به اطلاعات در دسترس قوانین بودجه و با تحلیل توزیع استانی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای آغاز کرد. شایان توجه است کشف رابطه معنادار میان عوامل برنامه‌ریزی فضایی (مشخصاً طرح‌های آمایشی) و اجزای بودجه (به‌ویژه طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی) در سطح استان‌ها، نیازمند مطالعات جداگانه است که در آینده در دستور کار قرار خواهد گرفت.
- با این مقدمه، برای شفاف‌سازی ساختار طرح‌های عمرانی استانی در گزارش حاضر، ابتدا پایه‌های آماری و روش مطالعه تبیین شده و در ادامه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان از منظر «موضوعی»، «جغرافیایی»، «طول عمر»، «درصد تخصیص» و «اندازه»، مورد واکاوی قرار گرفته و در نهایت جمع‌بندی گزارش ارائه شده است.

۱. مفاهیم، پایه‌های آماری، روش و محدودیت‌های مطالعه

در این قسمت از مطالعه به تبیین مفاهیم اساسی پیرامون طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای پرداخته و سپس، پایه‌های آماری و روش مطالعه تبیین می‌شود.

۱-۱. مفاهیم^۲

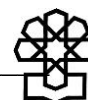
طبق بند «۱۰» ماده (۱) قانون برنامه و بودجه،^۳ «طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای» به مجموعه عملیات و خدمات مشخصی اطلاق می‌شود که براساس مطالعات توجیهی فنی، اقتصادی، اجتماعی توسط دستگاه اجرایی، طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدف‌های برنامه عمرانی پنج‌ساله به‌صورت سرمایه‌گذاری ثابت یا مطالعه برای ایجاد دارایی سرمایه‌ای، اجرا شده و منابع مورد نیاز آن از محل اعتبارات مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تأمین می‌شود.

طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از ابعاد مختلف قابل طبقه‌بندی‌اند به‌طوری که از بُعد مقیاس به دو دسته «طرح‌های ملی» و «طرح‌های ملی استانی شده (طرح استانی ویژه سابق)»، از بُعد ماهیت به دو گروه «مستمر» و «غیرمستمر» و از بُعد نوع طرح به انواع «احداث»، «توسعه»، «مرمت» و غیره تقسیم می‌شوند.

۱. از یک جنبه می‌توان متصور شد که دولت و به‌تبع آن سازمان برنامه و بودجه کشور (به‌عنوان تدوین‌کننده لایحه و مجری قوانین بودجه که اختیار تام در نحوه ارائه این قوانین را براساس قانون اساسی داراست) به این نوع تفکیک در قوانین بودجه قائل نیست و آن را جزء وظایف خود تلقی می‌کند.

۲. مطالب این بخش از گزارش مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری با عنوان «آسیب‌شناسی امور ناظر بر طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ارائه راهبردهای ساماندهی» ۱۴۰۰ اخذ شده است.

۳. قانون برنامه و بودجه مصوب سال ۱۳۵۱.

- **طرح‌های ملی**، جنبه استراتژیک دارند و از لحاظ سرمایه‌گذاری، بزرگ و از نظر تکنولوژی پیچیده‌اند و آثار مترتب بر اجرای آنها نیز از یک منطقه فراتر می‌رود.
- **طرح‌های ملی استانی شده**، مجموعه‌ای از طرح‌های ملی هستند که در پیوست شماره ۱ قانون بودجه به صورت استانی مشخص شده‌اند.
- **طرح‌های مستمر و غیرمستمر**، طرح‌های پیوست شماره ۱ قانون بودجه از بُعد دارا بودن سال شروع و خاتمه به دو بخش تقسیم می‌شوند: طرح‌های غیرمستمر (دارای سال شروع و خاتمه) و طرح‌های مستمر (فقط دارای سال شروع) که بیشتر ماهیت تعمیر و نگهداری و تأمین تجهیزات دارند (فصیحی، ۱۴۰۰).
- طبقه‌بندی طرح‌های عمرانی در پیوست شماره ۱ قانون بودجه، بدین ترتیب است که هر طرح در ذیل یک برنامه و هر برنامه در ذیل یک فصل و هر فصل ذیل یکی از امور ۱۰ گانه جای می‌گیرد. اطلاعات تکمیلی هر طرح شامل تعداد پروژه، شرح عملیات، میزان پیشرفت فیزیکی و ریالی و سایر اطلاعات مالی و نظارتی در موافقتنامه‌ای که به نام هر طرح پیش‌بینی شده ارائه می‌شود. موافقتنامه عقدی است حقوقی-فنی و مالی که دستگاه اجرایی تعهد می‌کند از یک طرف شرح عملیات مندرج در آن را رعایت کند و از طرف دیگر سازمان برنامه و بودجه به موازات پیشرفت فیزیکی عملیات، اعتبارات مصوب را براساس تخصیص اعتبار در اختیار دستگاه اجرایی قرار دهد.
- **موافقتنامه طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای** از تعدادی فرم و ضمیمه تشکیل می‌شود به طوری که در فرم ۱ به خلاصه طرح، در فرم ۲ به گزارش توجیهی طرح، در فرم ۳ به منابع تأمین اعتبار هر پروژه ذیل طرح، در فرم ۴ به اعتبارات برحسب فصول سرمایه‌گذاری، در فرم ۵ به خلاصه پروژه‌ها و در فرم ضمیمه ۲ به میزان و نوع سرمایه‌گذاری در طرح‌ها به تفکیک تأمین منابع (عمومی و داخلی) شرکت‌های دولتی و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت اشاره می‌شود.
- طبق دستورالعمل اجرایی ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴، کارگروه استانی ماده (۲۳)، وظیفه بررسی طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای در سطح استان را برعهده دارد و تصویب نهایی آن به‌عهده شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان است.
- کمیسیون و کارگروه استانی برای عمل به ماده (۲۳) قانون مذکور ایجاد شده است. طبق بند «الف» این ماده، عناوین، اهداف کمی و اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای جدید با رعایت مواد (۲۲) و (۲۳) قانون برنامه و بودجه مصوب سال ۱۳۵۱ و رعایت قانون نحوه اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی براساس گزارش توجیهی فنی (حجم کار و زمانبندی اجرا)، اقتصادی، مالی و زیست‌محیطی و رعایت پدافند غیرعامل از سوی مشاور و دستگاه اجرایی پس از تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، برای یک‌بار و به قیمت ثابت سالی که طرح‌های مورد نظر برای اولین بار در لایحه بودجه سالیانه منظور می‌شود به تفکیک سال‌های برنامه‌های توسعه و سال‌های بعد به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد (فصیحی، ۱۴۰۰).

۱-۲. پایه‌های آماری

بر اساس اطلاعات ارائه شده توسط «معاونت امور استان‌ها و مناطق سازمان برنامه و بودجه کشور»، به‌طور کلی تأمین اعتبارات طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی در سطح استان‌ها می‌تواند از محل منابع بودجه‌ای و غیربودجه‌ای تأمین شود.^۱ همان‌طور که بیان شد در بودجه‌های سنواتی منابع و مصارف به دو بخش ملی و استانی تقسیم می‌گردد که منظور از مصارف استانی، اعتبارات تحت مدیریت شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌هاست که در جدول شماره ۱۰ ماده‌واحد قانون بودجه لحاظ می‌شود. فارغ از ابهام‌های مختلف در بودجه و نحوه عملکرد آن، یکی از ابهام‌های اصلی بودجه را می‌توان نحوه توزیع اعتبار هر یک از استان‌ها دانست. زیرا اعتبارات توزیعی استان‌ها به جدول شماره ۱۰ ماده‌واحد محدود نمی‌شود؛ به‌عبارت دیگر با فرض اینکه همه مصارف در یک مکان به‌وقوع می‌پیوندد که در محدوده یکی از استان‌ها واقع شده، پس همه مصارف می‌توانند تقسیم‌بندی استانی داشته باشد؛ لکن برخی مصارف که ماهیت ملی پیدا می‌کند باید از بقیه اعتبارات مجزا باشد. نحوه تمایز مصارف برخی دستگاه‌های اجرایی دارای ماهیت ملی را می‌توان این‌گونه برشمرد:

- دستگاه‌های اجرایی و فعالیت‌های مرتبط با آنها حکم سیاستگذاری یا نظارت عالی را برای کشور دارند و شمول اثر این فعالیت‌ها مربوط به حوزه‌های فعالیت خارجی یا عمومی کل کشور است (مانند مرکز سه قوه و برخی وزارتخانه‌ها یا نهادها)،

- دستگاه اجرایی و فعالیت‌های مرتبط آن، حکم راهبری اجرایی یا سیاستگذاری بخشی را داراست و به‌عنوان دستگاه اصلی وظیفه هماهنگی دستگاه‌های استانی تابعه را دارد (مانند بخش ملی وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها)،

- ارگان‌های نظامی (و نه انتظامی) و امنیتی،

- دستگاه‌هایی که فقط یک مجموعه مرکزی و ملی دارند و تفکیک عملیات استانی آنها نیازمند پایگاه داده خاص و طبقه‌بندی شده است که در وضعیت کنونی این تمایز امکان‌پذیر نیست (مانند اعتبارات مربوط به برخی صندوق‌های بیمه)، در یک نتیجه کلی می‌توان ادعا کرد که اعتبارات مندرج در قانون بودجه سالیانه بجز در چهار مورد فوق‌الذکر، حتی اگر قابل تفویض به استان‌ها نباشد، می‌تواند قابل تقسیم به استان‌ها باشد. همچنین می‌توان گفت ارائه یک بررسی کامل در این زمینه به‌دلیل کمبود اطلاعات، عدم دسترسی آسان به اطلاعات موجود و طبقه‌بندی شدن برخی اطلاعات، امکان‌پذیر نیست. اما می‌توان بررسی داده‌های مندرج در قوانین بودجه را به‌عنوان گام نخست تلقی کرد.^۲ اصول مهم و حائز اهمیت در تفکیک استانی طرح‌ها در پنج دسته زیر قابل دسته‌بندی است:^۳

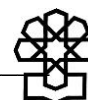
- برخی طرح‌ها با اعتبار ملی مربوط به دستگاه‌های ملی و در راستای وظایف حاکمیتی دستگاه‌ها اجرایی می‌شوند که مشخصه تفکیک استان ندارند.

- برخی دیگر از طرح‌های با اعتبار ملی میان تمامی استان‌ها (یا بسیاری از استان‌ها) مشترک بوده و در سطح طرح که در قانون ذکر می‌شود امکان تفکیک نداشته و به احتمال زیاد در سطح پروژه قابلیت تفکیک دارند که به‌دلیل

۱. برای مطالعه بیشتر مراجعه شود به پیوست شماره ۱.

۲. هرچند در این راه نیز، عدم دسترسی به داده‌های دارای فرمت قابل ویرایش، مشکل اصلی محسوب شده و تحلیل را زمانبر کرده و در برخی موارد، باعث بروز خطاهایی می‌شود.

۳. اعتبارات استانی جدول ۱۰ ماده‌واحد قوانین بودجه را نیز می‌توان به این ۵ دسته افزود. اما از آنجا که نحوه توزیع این اعتبارات و پروژه‌های آن مشخص نیست؛ لذا این موضوع محل بحث نخواهد بود.

عدم دسترسی به این سطح از اطلاعات، در این گزارش امکان محاسبه اعتبار آن وجود ندارد.^۱

- دسته سوم شامل طرح‌هایی با اعتبار ملی است که بین چند استان مشخص تعریف شده‌اند. این طرح‌ها هرچند قابلیت تشخیص استان‌های برخوردار از آن طرح‌ها را دارند، لکن به دلیل مشخص نبودن سهم هر استان از اعتبارات آن طرح، امکان محاسبه سهم اعتباری هر استان وجود ندارد.

- طرح‌هایی با اعتبار ملی که براساس نام طرح قابلیت تفکیک استانی را دارا بوده و مکان اجرای طرح کاملاً مشهود و ویژه یک استان است. این طرح‌ها در سال‌های بررسی شده، همواره بیش از نیمی از طرح‌های ملی مندرج در پیوست یک را شامل شده‌اند.

- طرح‌هایی با اعتبار ملی که مبادله موافقتنامه آن در استان انجام می‌شود و با عنوان طرح‌های استانی ویژه قلمداد می‌شود. این طرح‌ها به طور کامل قابلیت تفکیک استانی دارند. تا پیش از سال ۱۳۹۷، این گونه طرح‌ها در قالب جدولی مستقل در پیوست شماره ۱ قانون بودجه درج می‌شد، اما پس از این سال، جدول مذکور حذف و طرح‌های استانی ویژه به صورت ستاره‌دار به همراه سایر طرح‌ها در پیوست شماره ۱ قانون بودجه درج می‌شود.^۲

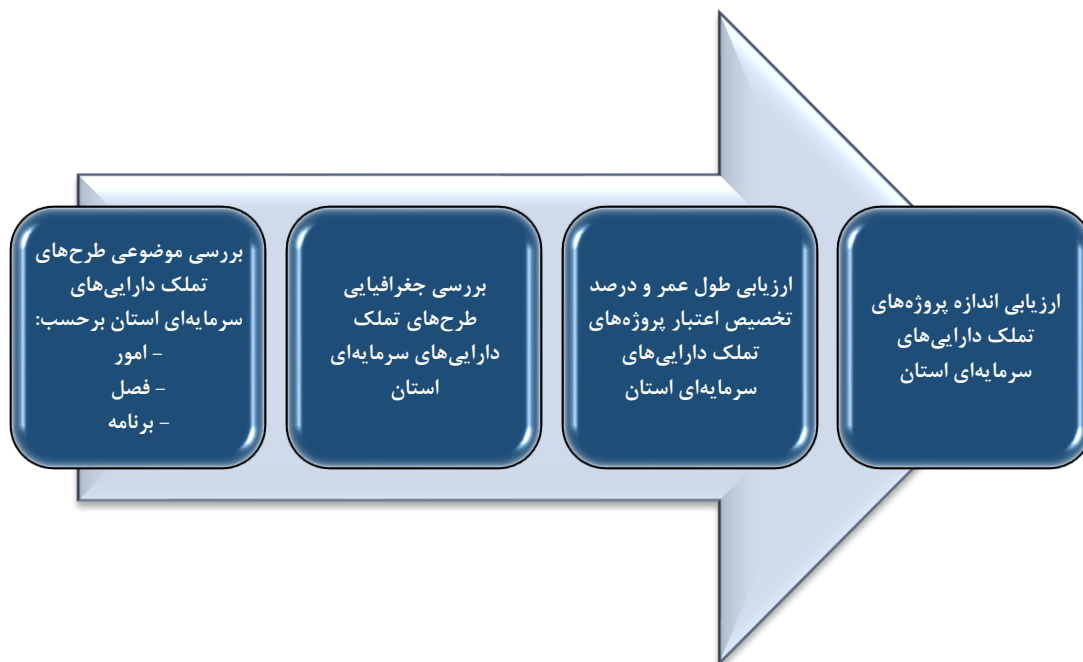
از آنجا که بررسی اعتبارات هزینه‌ای، مؤکداً فارغ از نگاه صرف به جدول شماره ۱۰ ماده واحد قوانین بودجه از نظر ماهوی و شکلی قابلیت تفکیک استانی ندارد^۳ لذا گزارش حاضر مبتنی بر داده‌های پایگاه اطلاعاتی «سامانه نظارت ۴»^۴ سازمان برنامه و بودجه، اعتبارات عمرانی تخصیص یافته به استان‌ها از محل اعتبارات بودجه‌ای و غیربودجه‌ای را بررسی کرده است.

۳-۱. روش مطالعه

گزارش حاضر با روش تحلیلی- توصیفی انجام شده است. به عبارت دیگر تلاش شده وضعیت موجود پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در استان بررسی و به توصیف منظم و نظام‌مند وضعیت فعلی پرداخته شود. به این منظور طبقه‌بندی و توصیف طرح‌ها و پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در هر استان به شرح زیر انجام شده است:

۱. در پیوست شماره ۱ بودجه به این ردیف‌ها؛ ردیف‌های گلوبال اطلاق می‌شود.
۲. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، این طرح‌ها در پیوستی جداگانه با عنوان اطلاعات تکمیلی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ گنجانده شده است.
۳. جهت بررسی این موارد باید اطلاعات لازم از سازمان برنامه و بودجه کشور استعلام و مطالبه شود که به دلیل ماهیت اطلاعات و گزارش، امری ناشدنی جلوه می‌کند.
۴. سامانه مذکور، تمامی پروژه‌های عمرانی استان‌ها که برای آنها موافقتنامه مبادله شده است را براساس کلیه اعتبارات تخصیص یافته اعم از بودجه‌ای و غیربودجه‌ای ارائه می‌کند.

نمودار ۱. فرایند بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان

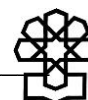
مأخذ: مطالعات تحقیق.

درخصوص ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای هر استان از طبقه‌بندی زیر بهره گرفته شده است:

نمودار ۲. طبقه‌بندی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای هر استان

مأخذ: همان.

براساس طبقه‌بندی فوق، ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان به شکل زیر ارائه شده است:

جدول ۱. ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (تعداد پروژه)

عمر پروژه	درصد تخصیص اعتبار	عمر پروژه			
		کمتر از ۵ سال	بین ۵ تا ۱۰ سال	بین ۱۰ تا ۱۵ سال	۲۰ سال و بیشتر
کمتر از ۲۰ درصد					
بین ۲۰ تا ۴۰ درصد					
بین ۴۰ تا ۶۰ درصد					
بین ۶۰ تا ۸۰ درصد					
۸۰ درصد و بیشتر					

مأخذ: مطالعات تحقیق...

نحوه برخورد با هریک از مناطق ماتریس عمر - تخصیص فوق در جدول زیر تبیین شده است:

جدول ۲. اولویت‌بندی پروژه‌های موجود در ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان و ارائه پیشنهادهایی جهت مواجهه با پروژه‌های موجود در هر اولویت

اولویت	گروه	پیشنهاد نحوه برخورد	توضیحات
۱	طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا واگذاری یا ادامه پروژه 	چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور نیست.
۲	طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر اتمام یا اصلاح پروژه 	به دلیل تخصیص بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست.
۳	طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه 	از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند.
۴	طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر پروژه‌های قدیمی‌تر تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا واگذاری یا ادامه پروژه 	شرایط بینابینی نسبت به دو اولویت نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها، در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند.
۵	طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد)	<ul style="list-style-type: none"> نظارت بر پروژه با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی 	هنوز انحراف جدی در خصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است.

مأخذ: همان.

همچنین ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب اعتبار پروژه صورت پذیرفته است. لازم به ذکر است با توجه به نتایج جلسات هم‌اندیشی با کارشناسان سازمان برنامه و بودجه و خبرگان حوزه مورد بررسی، در حال حاضر طبقه‌بندی مشخصی برای ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های

سرمایه‌ای وجود ندارد و تعاریف به کار رفته در این گزارش در خصوص طول عمر، صرفاً تعاریف عملیاتی ناظر به این گزارش است. بر این اساس دسته‌بندی مذکور عبارت است از:

- پروژه‌های بسیار کوچک: کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار،
- پروژه‌های کوچک: بین ۱۰۰ میلیون تا ۱ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های متوسط: بین ۱ تا ۵ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های بزرگ: بین ۵ تا ۵۰ میلیارد تومان اعتبار،
- پروژه‌های بسیار بزرگ: بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار.

در نهایت نیز جهت ارائه تحلیل‌های تکمیلی، ماتریس اولویت-اندازه برای هر استان به شکل زیر تهیه شده است:

جدول ۳. ماتریس اندازه-اولویت برحسب تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان

اندازه پروژه	اولویت پروژه					جمع
	اولویت ۱	اولویت ۲	اولویت ۳	اولویت ۴	اولویت ۵	
بسیار کوچک						
کوچک						
متوسط						
بزرگ						
بسیار بزرگ						
جمع						

مأخذ: همان.

۴-۱. محدودیت‌های مطالعه

گزارش حاضر مشابه بسیاری از پژوهش‌های مبتنی بر آمار و داده، مشمول سطحی از محدودیت‌های اجتناب‌ناپذیر بوده است. در ادامه به مهم‌ترین محدودیت‌ها اشاره شده است:

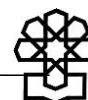
- این گزارش براساس مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸ انجام شده است. لذا پروژه‌هایی که تا پیش از سال ۱۳۹۸ خاتمه یافته‌اند اساساً جایی در تحلیل حاضر ندارند.

- به دلیل کمبود اطلاعات و عدم دسترسی آسان به کلیه اطلاعات موجود، امکان ارائه یک بررسی صد درصدی و کامل وجود ندارد.

- برخی مصارف بودجه‌ای به دلیل ماهیت ملی آنها امکان تخصیص به استان‌ها را ندارند.

- قرار داشتن بخشی از پروژه‌های مورد بررسی در طبقه طرح‌های مستمر و ویژگی سالیانه بودن آنها، قضاوت در ارتباط با تکرار پروژه‌های مذکور در بودجه‌های سنواتی را دشوار می‌کند.

- با توجه به اینکه مفهوم طرح در بُعد ملی و استانی باهم تفاوت‌هایی دارند و طرح در سطح ملی، مستقل و در سطح استان متأثر از چند پروژه است امکان دارد طولانی شدن طول عمر یک پروژه از یک طرح منجر به طولانی شدن عمر طرح شود. در حالی که سایر پروژه‌های طرح مورد نظر ممکن است مدت‌ها قبل خاتمه یافته باشند.

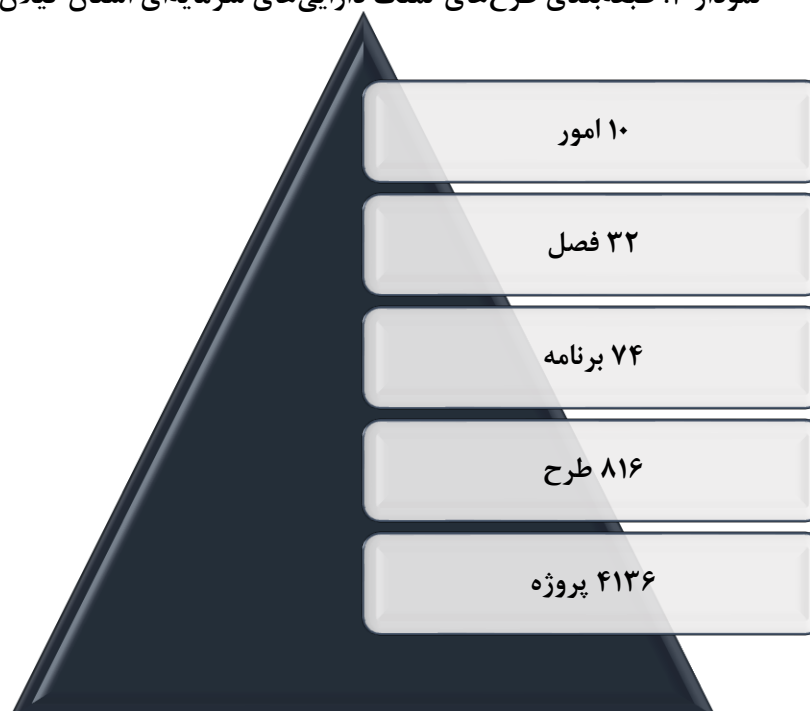

- برخی پروژه‌های جاری در استان‌ها محصول تصمیم‌گیری و سیاستگذاری‌های مسئولان استانی نبوده و به‌انحای مختلف و از محل منابع غیراستانی آغاز شده‌اند؛ از این رو نمی‌توان طولانی شدن آنها را به عملکرد استان نسبت داد.
- در خصوص توزیع جغرافیایی پروژه‌ها در سطح استان‌ها باید به این نکته دقت شود که در برخی موارد، مکان استراتژیک برای بارگذاری پروژه‌ها مرکز استان بوده و عملاً بخشی از عدم توازن در توزیع پروژه‌های عمرانی در سطح استان اجتناب‌ناپذیر است.
- از سال ۱۳۹۲ گزارش پیشرفت فیزیکی پروژه‌های عمرانی ارائه نشده است و این موضوع می‌تواند تحلیل‌ها و پیشنهادهای ارائه شده در خصوص مواجهه با پروژه‌های مذکور را تا حدی دچار کاستی کند.

۲. طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان در سال ۱۳۹۸

با توجه به بررسی‌های صورت‌گرفته، در سال ۱۳۹۸ در استان گیلان، ۴۱۳۶ پروژه فعال در قالب ۸۱۶ طرح عمرانی وجود داشته است که ذیل ۱۰ امور، ۳۲ فصل و ۷۴ برنامه مختلف طبقه‌بندی شده‌اند. قدیمی‌ترین پروژه عمرانی استان، از سال ۱۳۴۱ آغاز شده است و نزدیک به ۶ دهه از آغاز عملیات اجرایی آن گذشته است:

نمودار ۳. طبقه‌بندی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان

مآخذ: محاسبات تحقیق براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.

همچنین در نمودار زیر، خلاصه‌ای از وضعیت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان، گزارش شده است:

نمودار ۴. خلاصه وضعیت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان

مأخذ: همان.

۱-۲. بررسی موضوعی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان

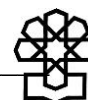
به منظور بررسی موضوعی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان، طرح‌های یادشده براساس امور، فصول و برنامه‌های مختلف، مورد مذاقه و کندوکاو قرار گرفته است:

۱-۱-۲. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب امور

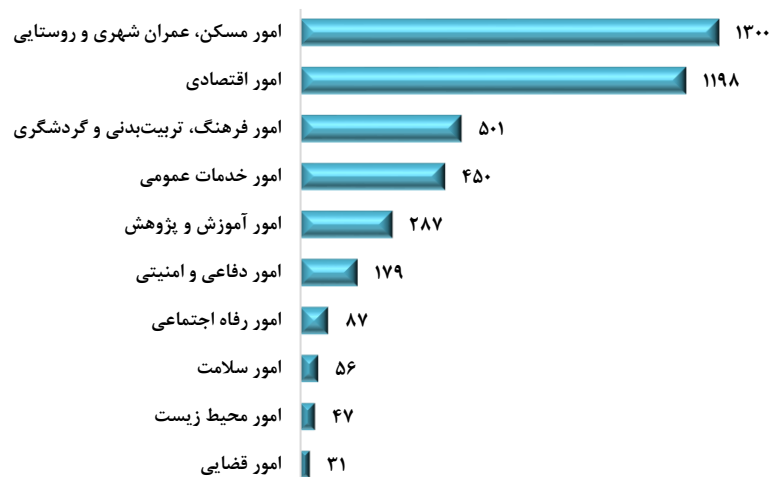
طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان در مجموع در قالب ۱۰ امور مختلف تعریف شده‌اند که این امور عبارتند از:

- امور اقتصادی،
- امور مسکن، عمران شهری و روستایی،
- امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری،
- امور خدمات عمومی،
- امور آموزش و پژوهش،
- امور قضایی،
- امور سلامت،
- امور محیط‌زیست،
- امور رفاه اجتماعی،
- امور دفاعی و امنیتی.

همان‌گونه که در نمودار زیر مشخص است، از ۴۱۳۶ پروژه عمرانی استان گیلان، ۱۳۰۰ پروژه در قالب «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» و ۱۱۹۸ پروژه در قالب «امور اقتصادی» تعریف شده است که در مجموع بالغ بر ۶۰ درصد از کل پروژه‌های استان را دربرمی‌گیرند:

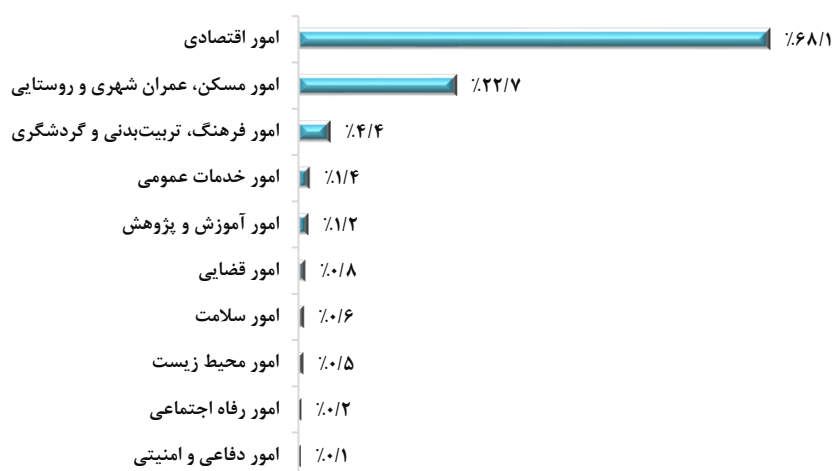
نمودار ۵. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برحسب امور مختلف در استان گیلان

مأخذ: همان.

در نمودار زیر، سهم امور مختلف از کل اعتبارات تخصیص یافته به پروژه‌های عمرانی استان گیلان، نشان داده شده است. در این زمینه مشاهده می‌شود «امور اقتصادی» به‌تنهایی بیش از ۶۸ درصد از کل اعتبارات تخصیص یافته به پروژه‌های عمرانی استان را به‌خود اختصاص داده است. همچنین «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با سهمی معادل ۲۲/۷ درصد، در رتبه بعدی قرار گرفته است. بر این اساس، در مجموع حدود ۹۱ درصد از کل اعتبارات تخصیص یافته به طرح‌های عمرانی استان به پروژه‌های ذیل دو امور فوق‌الذکر اختصاص داده شده است:

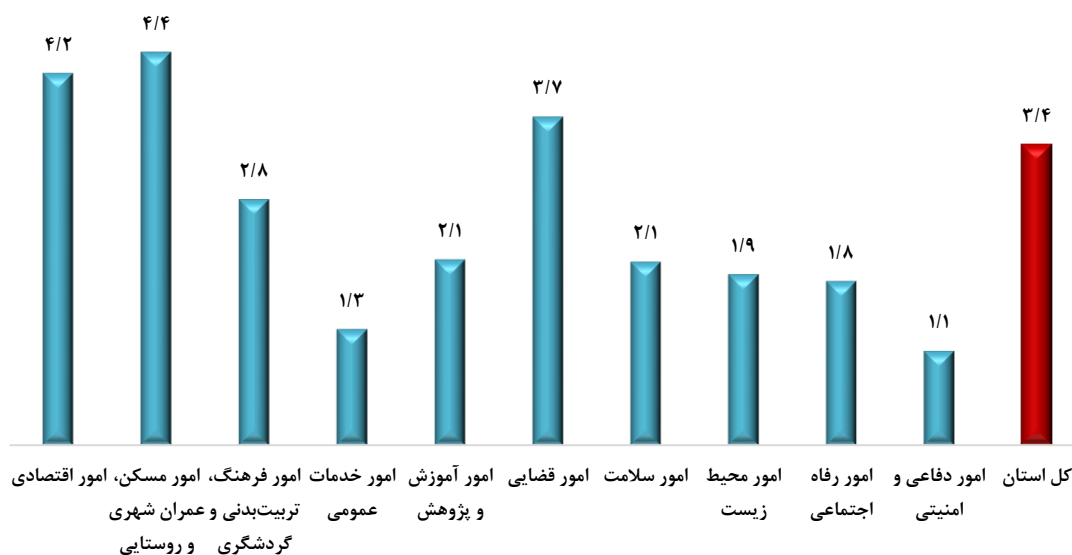
نمودار ۶. سهم امور مختلف از اعتبارات تخصیص یافته به پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در استان گیلان

مأخذ: همان.

در نمودار زیر نیز، عمر متوسط پروژه‌های عمرانی مربوط به هریک از امور مختلف در استان گیلان، در سال ۱۳۹۸ نشان داده شده است:

نمودار ۷. عمر متوسط پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان
بر حسب امور مختلف در سال ۱۳۹۸ (سال)

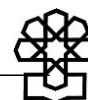
مأخذ: همان.

با توجه به اطلاعات ارائه‌شده در نمودار فوق، متوسط طول عمر کل پروژه‌های عمرانی استان در سال ۱۳۹۸ معادل ۳/۴ سال است. شایان ذکر است «امور اقتصادی» و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» که بیشترین سهم از تعداد پروژه‌ها و اعتبارات تخصیص‌یافته استان را دارند، میانگین طول عمر پروژه‌ها در سال ۱۳۹۸ به ترتیب ۴/۲ و ۴/۴ سال بوده که از متوسط عمر پروژه‌های عمرانی سایر امور استان بیشتر است.

در جدول زیر، خلاصه‌ای از وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان گیلان بر حسب امور مختلف ارائه شده است:

جدول ۴. خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان گیلان بر حسب امور (میلیون ریال / درصد)

عنوان امور	عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص‌یافته	برآورد سال‌های بعد	کل اعتبار پروژه	درصد تخصیص اعتبار
امور اقتصادی	۱۸.۸۹۲.۳۱۴	۸.۶۲۷.۴۰۹	۴.۷۹۶.۸۳۹	۲۳.۶۸۹.۱۵۴	۳۴.۵۷۵.۵۵۴	۶۲.۰۹۵.۲۷۷	۳۸/۱
امور مسکن، عمران شهری و روستایی	۵.۶۹۸.۱۴۵	۳.۹۶۹.۴۱۶	۲.۲۰۶.۹۹۵	۷.۹۰۵.۱۴۱	۲۹.۶۲۹.۸۶۹	۳۹.۲۹۷.۴۳۱	۲۰/۱
امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری	۷۹۸.۵۱۴	۱.۳۲۹.۳۱۹	۷۳۹.۱۰۱	۱.۵۳۷.۶۱۵	۲۱۲.۰۳۶	۲.۳۳۹.۸۶۹	۶۵/۷
امور خدمات عمومی	۱۴۹.۰۶۱	۶۱۰.۷۲۸	۳۳۹.۵۶۵	۴۸۸.۶۲۶	۲۶۱.۳۴۴	۱.۰۲۱.۱۳۳	۴۷/۹
امور آموزش و پژوهش	۱۶۳.۴۶۰	۴۶۰.۹۲۴	۲۵۶.۲۷۴	۴۱۹.۷۳۴	۱۱۲.۸۳۳	۷۳۷.۲۱۷	۵۶/۹
امور قضایی	۱۶۱.۷۷۲	۱۷۹.۲۹۳	۹۹.۶۸۷	۲۶۱.۴۵۹	۶۶.۳۳۱	۴۰۷.۳۹۶	۶۴/۲

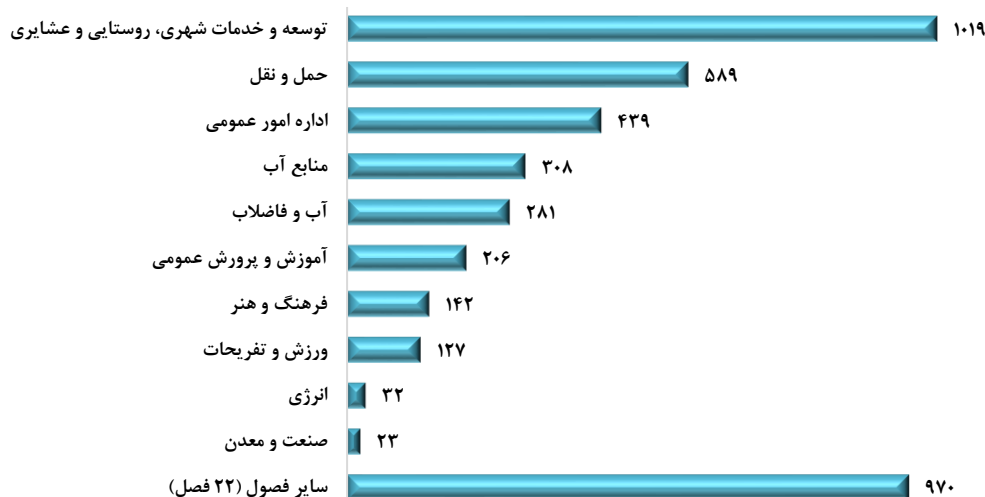
عنوان امور	عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	برآورد سال های بعد	کل اعتبار پروژه	درصد تخصیص اعتبار
امور سلامت	۶۰.۸۱۴	۲۴۵.۰۶۲	۱۳۶.۲۵۴	۱۹۷.۰۶۹	۵۱.۸۱۵	۳۵۷.۶۹۱	۵۵/۱
امور محیط زیست	۱۰۱.۸۱۷	۱۲۵.۹۵۰	۷۰.۰۲۸	۱۷۱.۸۴۵	۳۵۵.۵۶۶	۵۸۳.۳۳۳	۲۹/۵
امور رفاه اجتماعی	۲۴.۳۵۶	۷۷.۳۹۰	۴۳.۰۲۹	۶۷.۳۸۵	۸.۱۲۰	۱۰۹.۸۶۶	۶۱/۳
امور دفاعی و امنیتی	۱.۸۶۰	۶۴.۶۷۱	۳۵.۹۵۷	۳۷.۸۱۷	۲.۰۰۰	۶۸.۵۳۱	۵۵/۲
کل استان	۲۶۰.۵۲.۱۱۴	۱۵.۶۹۰.۱۶۲	۸.۷۲۳.۷۳۰	۳۴.۷۷۵.۸۴۴	۶۵.۲۷۵.۴۶۸	۱۰۷.۰۱۷.۷۴۴	۳۲/۵

مأخذ: محاسبات تحقیق براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح های تملک دارایی های سرمایه ای استان ها در سال ۱۳۹۸.
* براساس خلاصه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور منتشره توسط دیوان محاسبات کشور، ضریب تخصیص اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای در سال ۱۳۹۸ معادل ۵۵/۶ درصد بوده است. بنابراین میزان تخصیص اعتبار پروژه ها در سال یادشده براساس این ضریب برآورد شده است.

۲-۱-۲. بررسی طرح های تملک دارایی های سرمایه ای استان گیلان برحسب فصل

طرح های تملک دارایی های سرمایه ای استان گیلان، در قالب ۳۲ فصل مختلف، تعریف شده اند. در این زمینه، فصل «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری»، با برخورداری از ۱۰۱۹ پروژه، به تنهایی ۲۴/۶ درصد از کل پروژه های عمرانی استان را دربرگرفته است. همچنین فصل های «حمل و نقل» و «اداره امور عمومی» به ترتیب با ۵۸۹ و ۴۳۹ پروژه، رتبه های بعدی را به خود اختصاص داده اند. شایان ذکر است، ۲۲ فصل که سهم هر یک از آنها از کل اعتبارات تخصیص یافته استان، کمتر از ۱ درصد بوده است، در قالب طبقه «سایر فصول» تجمیع شده اند. این ۲۲ فصل، مجموعاً ۹۷۰ پروژه معادل ۲۳/۵ درصد از کل پروژه های عمرانی استان را شامل می شوند:

نمودار ۸. تعداد پروژه های تملک دارایی های سرمایه ای برحسب فصول مختلف در استان گیلان

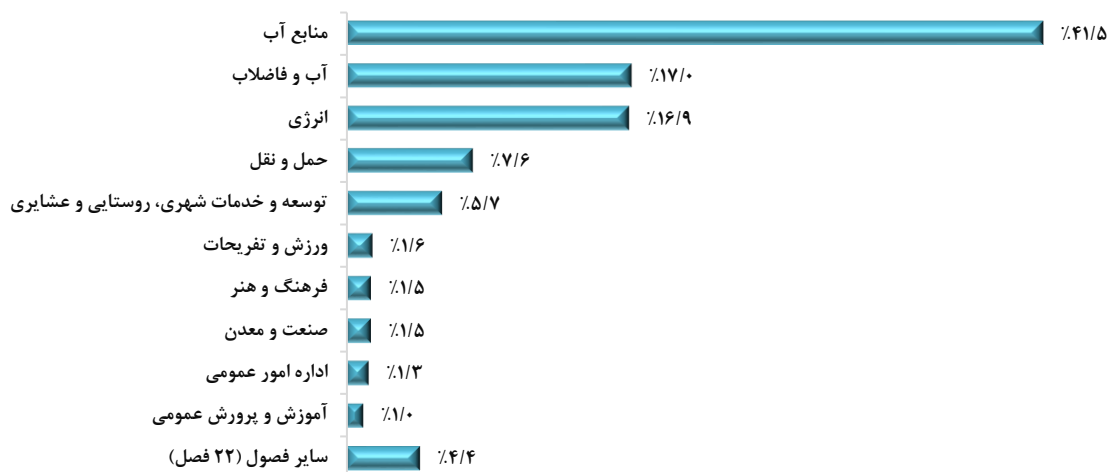

مأخذ: همان.

در نمودار زیر، سهم فصول مختلف از کل اعتبارات تخصیص یافته به پروژه های عمرانی استان گیلان نشان داده شده است. بر این اساس مشاهده می شود فصل «منابع آب» که شامل ۳۰۸ پروژه معادل ۷/۴ درصد از کل پروژه های استان می شود، به تنهایی ۴۱/۵ درصد از کل اعتبارات تخصیص یافته به پروژه های تملک دارایی های سرمایه ای استان

را به خود اختصاص داده است. از این منظر، فصل «آب و فاضلاب» با ۲۸۱ پروژه (۶/۸ درصد کل پروژه‌ها) و فصل «انرژی» با ۳۲ پروژه (۰/۸ درصد کل پروژه‌ها)، به ترتیب با ۱۷ درصد و ۱۶/۹ درصد سهم از کل اعتبارات عمرانی تخصیص یافته استان، در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفته‌اند. همچنین ۷ فصل مهم دیگر که دربرگیرنده ۶۱/۵ درصد از پروژه‌های عمرانی استان هستند، ۲۰/۲ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان، سهم داشته‌اند و سهم سایر فصول (۲۲ فصل)، تنها ۴/۴ درصد بوده است:

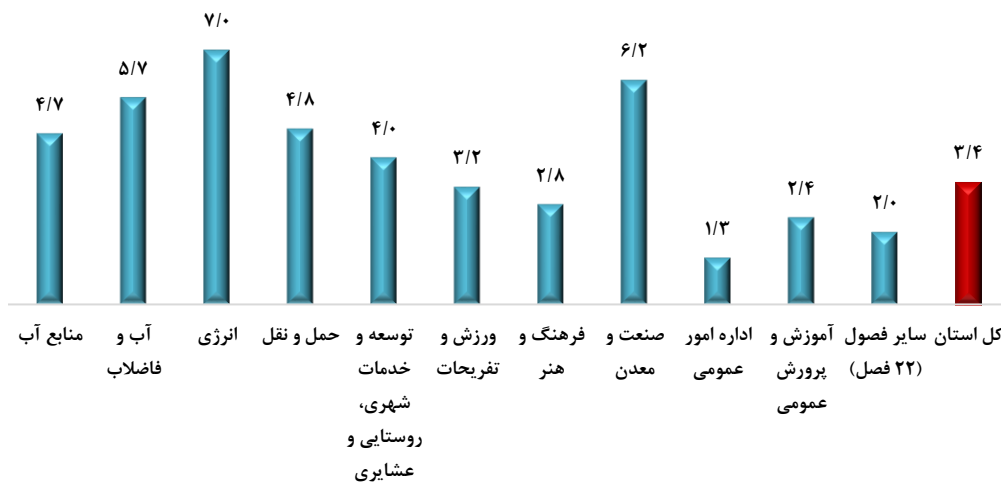
نمودار ۹. سهم فصول مختلف از اعتبارات تخصیص یافته به پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در استان گیلان

مأخذ: همان.

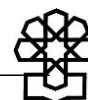
در نمودار زیر نیز، عمر متوسط پروژه‌های عمرانی مربوط به هر یک از فصول مختلف در استان گیلان در سال ۱۳۹۸ نشان داده شده است:

نمودار ۱۰. عمر متوسط پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب فصول مختلف در سال ۱۳۹۸ (سال)

مأخذ: همان.

با توجه به اطلاعات ارائه شده در نمودار فوق، متوسط طول عمر پروژه‌های مربوط به فصل‌های «منابع آب»، «آب

و فاضلاب»، «انرژی»، «حمل و نقل» و «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری»، که ۵ رتبه نخست بیشترین سهم از اعتبارات عمرانی تخصیص یافته استان را دارند، بیش از متوسط کل استان است. علاوه بر فصول یادشده، پروژه‌های مربوط به فصل «صنعت و معدن» نیز با متوسط طول عمر معادل ۶/۲ سال، از جمله پروژه‌های قدیمی استان گیلان محسوب می‌شوند.

در جدول زیر، خلاصه‌ای از وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان گیلان برحسب فصول مختلف ارائه شده است:

جدول ۵. خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان گیلان برحسب فصل (میلیون ریال/درصد)

عنوان فصل	عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	برآورد سال‌های بعد	کل اعتبار پروژه	درصد تخصیص اعتبار
فصل منابع آب	۱۲۶۰۴.۱۷۳	۳.۳۱۰.۱۸۹	۱.۸۴۰.۴۶۵	۱۴.۴۴۴.۶۳۸	۱۵.۱۹۹.۹۹۹	۳۱.۱۱۴.۳۶۱	۴۶/۴
فصل آب و فاضلاب	۴.۷۴۶.۸۸۲	۲۰.۹۸.۹۵۱	۱.۱۶۷.۰۱۷	۵.۹۱۳.۸۹۹	۲۸.۹۴۲.۸۹۴	۳۵.۷۸۸.۷۲۷	۱۶/۵
فصل انرژی	۴.۳۰۱.۷۵۴	۲.۸۰۳.۸۶۴	۱.۵۵۸.۹۴۸	۵.۸۶۰.۷۰۲	۷.۹۹۱.۱۸۲	۱۵.۰۹۶.۸۰۰	۳۸/۸
فصل حمل و نقل	۱.۴۹۷.۶۹۷	۲.۰۳۴.۹۴۵	۱.۱۳۱.۴۲۹	۲.۶۲۹.۱۲۶	۱۱.۱۷۸.۷۰۶	۱۴.۷۱۱.۳۴۸	۱۷/۹
فصل توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری	۹۵۱.۲۶۳	۱.۸۷۰.۴۶۵	۱.۰۳۹.۹۷۹	۱.۹۹۱.۲۴۲	۶۸۶.۹۷۶	۳.۵۰۸.۷۰۳	۵۶/۸
فصل ورزش و تفریحات	۲۷۷.۲۶۳	۴۸۷.۷۲۸	۲۷۱.۱۷۷	۵۴۸.۴۴۰	۸۰.۸۰۳	۸۴۵.۷۹۴	۶۴/۸
فصل فرهنگ و هنر	۳۲۰.۳۱۰	۳۵۵.۳۰۳	۱۹۷.۵۴۸	۵۱۷.۸۵۹	۶۵.۴۷۹	۷۴۱.۰۹۲	۶۹/۹
فصل صنعت و معدن	۴۵۹.۸۷۸	۱۰۲.۹۲۴	۵۷.۲۲۶	۵۱۷.۱۰۴	۱۹۳.۶۴۳	۷۵۶.۴۴۵	۶۸/۴
فصل اداره امور عمومی	۱۴۰.۴۲۴	۵۸۸.۵۵۵	۳۲۷.۲۳۷	۴۶۷.۶۶۱	۲۵۶.۸۵۰	۹۸۵.۸۲۹	۴۷/۴
فصل آموزش و پرورش عمومی	۱۵۴.۴۸۵	۳۶۰.۰۲۳	۲۰۰.۱۷۳	۳۵۴.۶۵۸	۱۱۲.۸۳۳	۶۲۷.۳۴۱	۵۶/۵
فصل اداره امور قضایی	۱۶۱.۷۷۲	۱۷۹.۲۹۳	۹۹.۶۸۷	۲۶۱.۴۵۹	۶۶.۳۳۱	۴۰۷.۳۹۶	۶۴/۲
فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۲۷.۱۸۲	۳۶۳.۰۸۷	۲۰۱.۸۷۶	۲۲۹.۰۵۸	۱۱.۹۷۴	۴۰۲.۲۴۳	۵۶/۹
فصل دین و مذهب	۱۰۸.۰۷۸	۱۳۵.۹۹۱	۷۵.۶۱۱	۱۸۳.۶۸۹	۸.۱۰۴	۲۵۲.۱۷۳	۷۲/۸
فصل حفاظت از گونه‌های زیستی	۹۳.۴۹۴	۱۰۳.۳۵۰	۵۷.۴۶۳	۱۵۰.۹۵۷	۳۵۵.۵۶۶	۵۵۲.۴۱۰	۲۷/۳
فصل درمان	۴۵.۹۵۵	۱۸۴.۸۰۰	۱۰۲.۷۴۹	۱۴۸.۷۰۴	۳۸.۶۱۵	۲۶۹.۳۷۰	۵۵/۲
فصل میراث فرهنگی	۵۲.۹۸۲	۱۳۹.۳۶۰	۷۷.۴۸۴	۱۳۰.۴۶۶	۴۲.۶۵۰	۲۳۴.۹۹۲	۵۵/۵
فصل رسانه	۲.۶۵۶	۱۴۵.۸۵۰	۸۱.۰۹۳	۸۳.۷۴۹	۰	۱۴۸.۵۰۶	۵۶/۴
فصل گردشگری	۳۷.۲۲۵	۵۵.۶۳۷	۳۰.۹۳۴	۶۸.۱۵۹	۱۵.۰۰۰	۱۰۷.۸۶۲	۶۳/۲
فصل بهداشت	۱۴.۸۵۹	۶۰.۲۶۲	۳۳.۵۰۶	۴۸.۳۶۵	۱۳.۲۰۰	۸۸.۳۲۱	۵۴/۸
فصل حمایتی	۱۵.۳۳۱	۴۶.۶۰۷	۲۵.۹۱۳	۴۱.۲۴۴	۸.۱۲۰	۷۰.۰۵۸	۵۸/۹
فصل پژوهش‌های توسعه‌ای	۱.۶۸۸	۵۹.۳۵۰	۳۲.۹۹۹	۳۴.۶۸۷	۰	۶۱.۰۳۸	۵۶/۸
فصل امداد و نجات	۹.۰۲۵	۳۰.۲۸۳	۱۶.۸۳۷	۲۵.۸۶۲	۰	۳۹.۳۰۸	۶۵/۸
فصل آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	۵.۴۴۱	۳۵.۸۶۶	۱۹.۹۴۱	۲۵.۳۸۳	۰	۴۱.۳۰۷	۶۱/۴
فصل حفظ نظم و امنیت عمومی	۱.۵۰۰	۴۲.۶۰۵	۲۳.۶۸۸	۲۵.۱۸۸	۲.۰۰۰	۴۶.۱۰۵	۵۴/۶
فصل تحقیق و توسعه در امور خدمات عمومی	۸.۶۳۷	۲۲.۱۷۳	۱۲.۲۲۸	۲۰.۹۶۵	۴.۴۹۴	۳۵.۳۰۴	۵۹/۴
فصل مدیریت پسماند	۸.۳۲۳	۲۱.۶۰۰	۱۲.۰۱۰	۲۰.۳۳۲	۰	۲۹.۹۲۳	۶۷/۹
فصل دفاع	۳۶۰	۲۲.۰۶۶	۱۲.۲۶۹	۱۲.۶۲۹	۰	۲۲.۴۲۶	۵۶/۳
فصل تحقیق و توسعه در امور اقتصادی	۱.۶۳۰	۱۲.۴۰۰	۶.۸۹۴	۸.۵۲۴	۵۰	۱۴.۰۸۰	۶۰/۵

عنوان فصل	عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	برآورد سال‌های بعد	کل اعتبار پروژه	درصد تخصیص اعتبار
فصل صنایع دستی	۰	۹.۴۵۰	۵.۲۵۴	۵.۲۵۴	۰	۹.۴۵۰	۵۵/۶
فصل آموزش عالی	۱.۸۴۶	۵.۶۸۵	۳.۱۶۱	۵.۰۰۷	۰	۷.۵۳۱	۶۶/۵
فصل کاهش آلودگی	۰	۱.۰۰۰	۵۵۶	۵۵۶	۰	۱.۰۰۰	۵۵/۶
فصل توانبخشی	۰	۵۰۰	۲۷۸	۲۷۸	۰	۵۰۰	۵۵/۶
کل استان	۲۶.۰۵۲.۱۱۴	۱۵.۶۹۰.۱۶۲	۸.۷۲۳.۷۳۰	۳۴.۷۷۵.۸۴۴	۶۵.۲۷۵.۴۶۸	۱۰۷.۰۱۷.۷۴۴	۳۲/۵

مأخذ: همان.

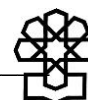
* براساس خلاصه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور منتشره توسط دیوان محاسبات کشور، ضریب تخصیص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۸ معادل ۵۵/۶ درصد بوده است. بنابراین میزان تخصیص اعتبار پروژه‌ها در سال یادشده براساس این ضریب برآورد شده است.

براساس اطلاعات مندرج در جدول فوق، نسبت تخصیص اعتبار فصل «منابع آب» که به تنهایی ۴۱/۵ درصد کل اعتبارات تخصیص یافته به پروژه‌های عمرانی استان گیلان را به خود اختصاص داده، معادل ۴۶/۴ درصد است. لذا حدود ۵۴ درصد از اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های عمرانی فصل یادشده تخصیص داده نشده است. وضعیت تخصیص اعتبار ۹ فصل مهم دیگر استان نیز بین ۱۶/۵ تا ۷۰ درصد متغیر است.

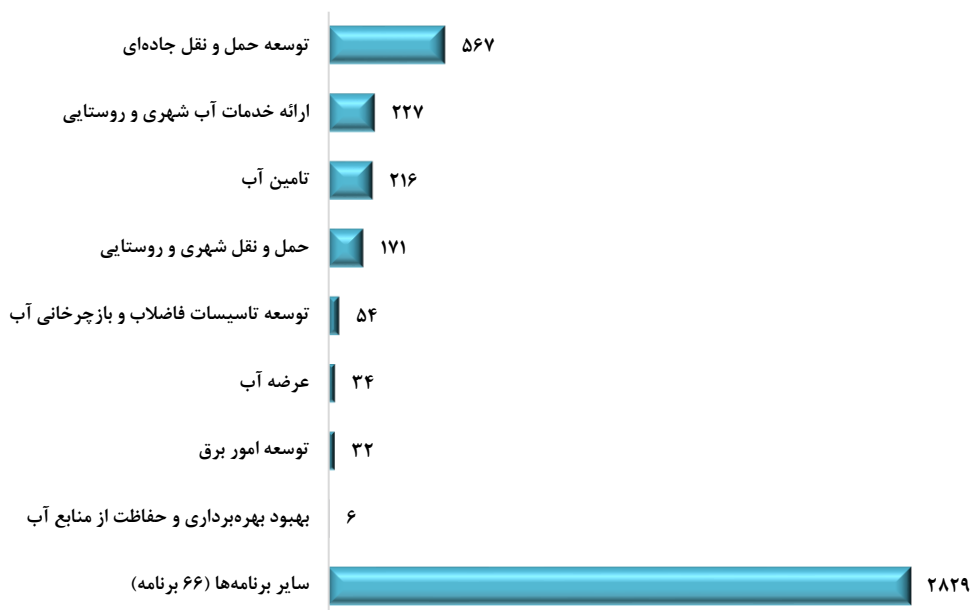
شایان ذکر است، در میان ۳۲ فصل عمرانی استان گیلان، درصد تخصیص اعتبار هیچ‌یک از فصول بیش از ۷۵ درصد نبوده و بالاترین میزان این شاخص مربوط به فصل «دین و مذهب» است که صرفاً ۷۲/۸ درصد از اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های خود را جذب کرده است.

۳-۱-۲. بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب برنامه

طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان در قالب ۷۴ برنامه مختلف تعریف شده‌اند. در این میان، ۸ برنامه که دربرگیرنده ۱۳۰۷ پروژه عمرانی استان هستند، در مجموع ۸۴/۶ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص یافته استان را به خود اختصاص داده‌اند. به این ترتیب، ۶۶ برنامه دیگر استان، علی‌رغم شامل شدن ۲۸۲۹ پروژه عمرانی (بیش از ۶۸ درصد پروژه‌های استان)، صرفاً ۱۵/۴ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص یافته استان، سهم داشته‌اند. در این خصوص، تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب برنامه‌های مختلف، در نمودار زیر نشان داده شده است:

نمودار ۱۱. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برحسب برنامه‌های مختلف در استان گیلان

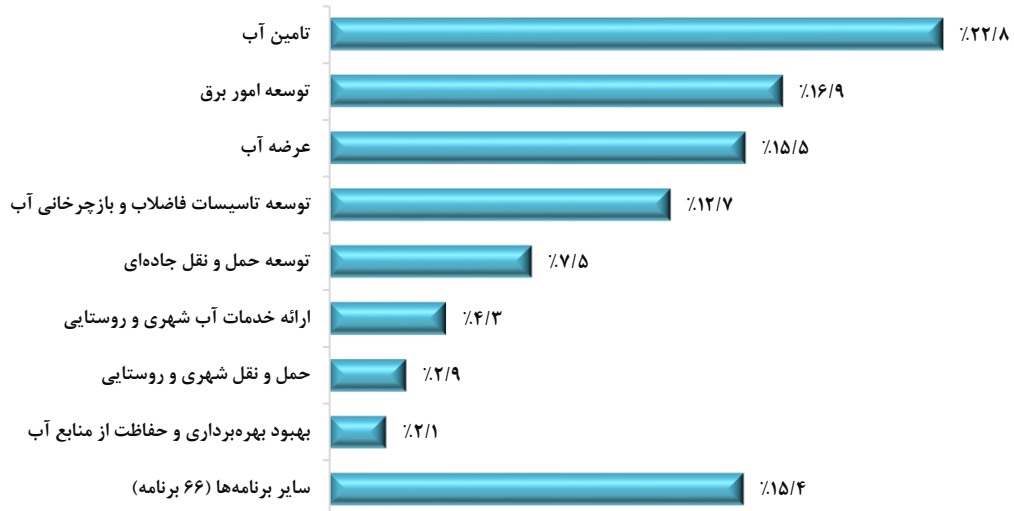
مأخذ: همان.

همان‌گونه که در نمودار فوق مشخص است، در میان ۸ برنامه بااهمیت استان گیلان، برنامه‌های «توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای»، «ارائه خدمات آب شهری و روستایی» و «تامین آب» به ترتیب با ۵۶۷، ۲۲۷ و ۲۱۶ پروژه، بیشترین پروژه‌های استان را به خود اختصاص داده‌اند.^۱

همچنین در نمودار زیر، سهم برنامه‌های مختلف از کل اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های عمرانی استان گیلان نشان داده شده است. بر این اساس، ۲۲/۸ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان، صرفاً به برنامه «تامین آب» اختصاص داده شده است. همچنین ۳ برنامه دیگر شامل «توسعه امور برق»، «عرضه آب» و «توسعه تاسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب» به ترتیب با ۱۶/۹ درصد، ۱۵/۵ درصد و ۱۲/۷ درصد سهم از اعتبارات تخصیص‌یافته استان، در رتبه‌های دوم تا چهارم قرار گرفته‌اند:

۱. شایان توجه است که در میان کل برنامه‌های عمرانی استان، برنامه‌های دیگری وجود دارند که تعداد زیادی پروژه عمرانی دارند، اما به دلیل سهم اندک آنها از کل اعتبارات تخصیص‌یافته استان (کمتر از ۲ درصد) در طبقه «سایر برنامه‌ها» قرار گرفته‌اند. برای نمونه می‌توان به برنامه «ساماندهی کالبدی شهری و روستایی» با ۷۷۵ پروژه و برنامه «تامین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات در امور خدمات عمومی» با ۴۲۷ پروژه اشاره کرد.

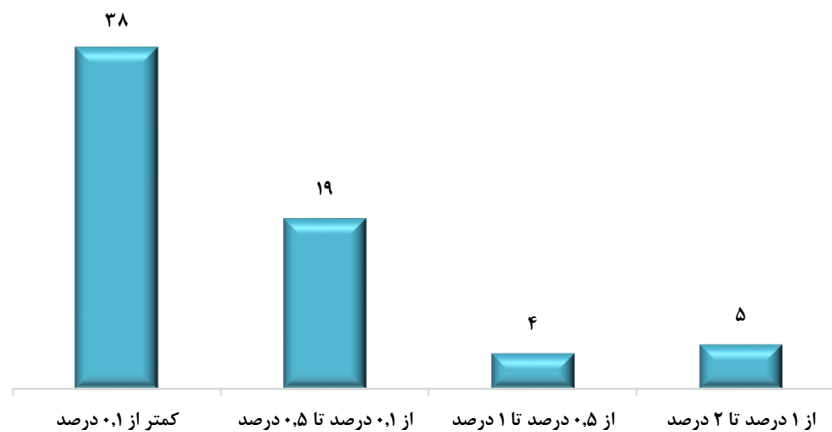
نمودار ۱۲. سهم برنامه‌های مختلف از اعتبارات تخصیص یافته به پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در استان گیلان

مأخذ: همان.

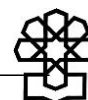
شایان ذکر است در میان ۶۶ برنامه استان که براساس اطلاعات مندرج در نمودار فوق (طبقه سایر برنامه‌ها)، مجموعاً ۱۵/۴ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان سهم داشته‌اند، سهم ۳۸ برنامه بسیار ناچیز و کمتر از ۰/۱ درصد بوده است. ۱۹ برنامه، بین ۰/۱ تا ۰/۵ درصد سهم داشته و ۴ برنامه نیز بین ۰/۵ تا ۱ درصد سهم داشته‌اند. سهم ۵ برنامه از ۶۶ برنامه یادشده نیز بین ۱ تا ۲ درصد بوده است:

نمودار ۱۳. بررسی وضعیت سهم ۶۶ برنامه کم‌اهمیت استان گیلان از کل اعتبارات تخصیص یافته استان (تعداد برنامه)

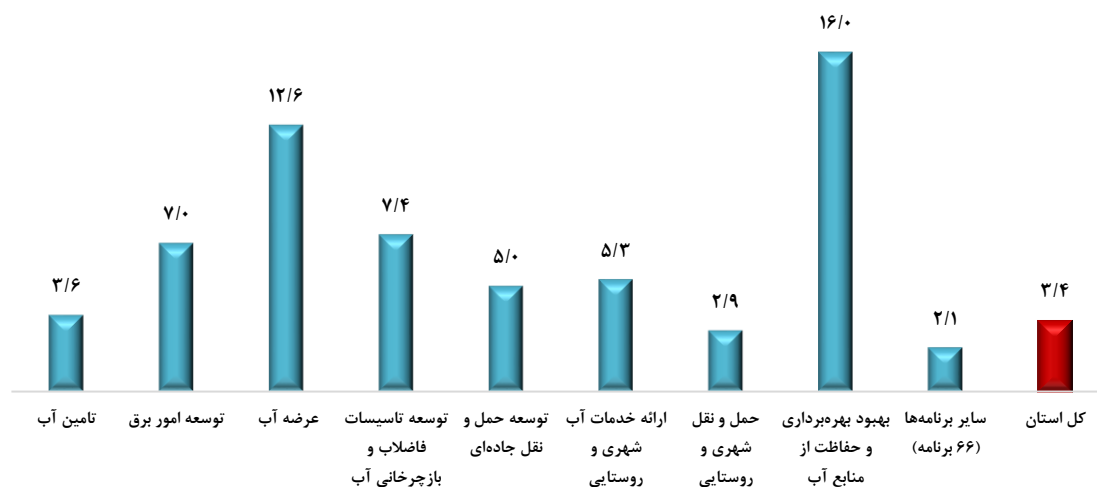

مأخذ: همان.

در نمودار زیر، عمر متوسط پروژه‌های عمرانی مربوط به هریک از برنامه‌های مختلف در استان گیلان، در سال ۱۳۹۸ نشان داده شده است:

نمودار ۱۴. عمر متوسط پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان
برحسب برنامه‌های مختلف در سال ۱۳۹۸ (سال)

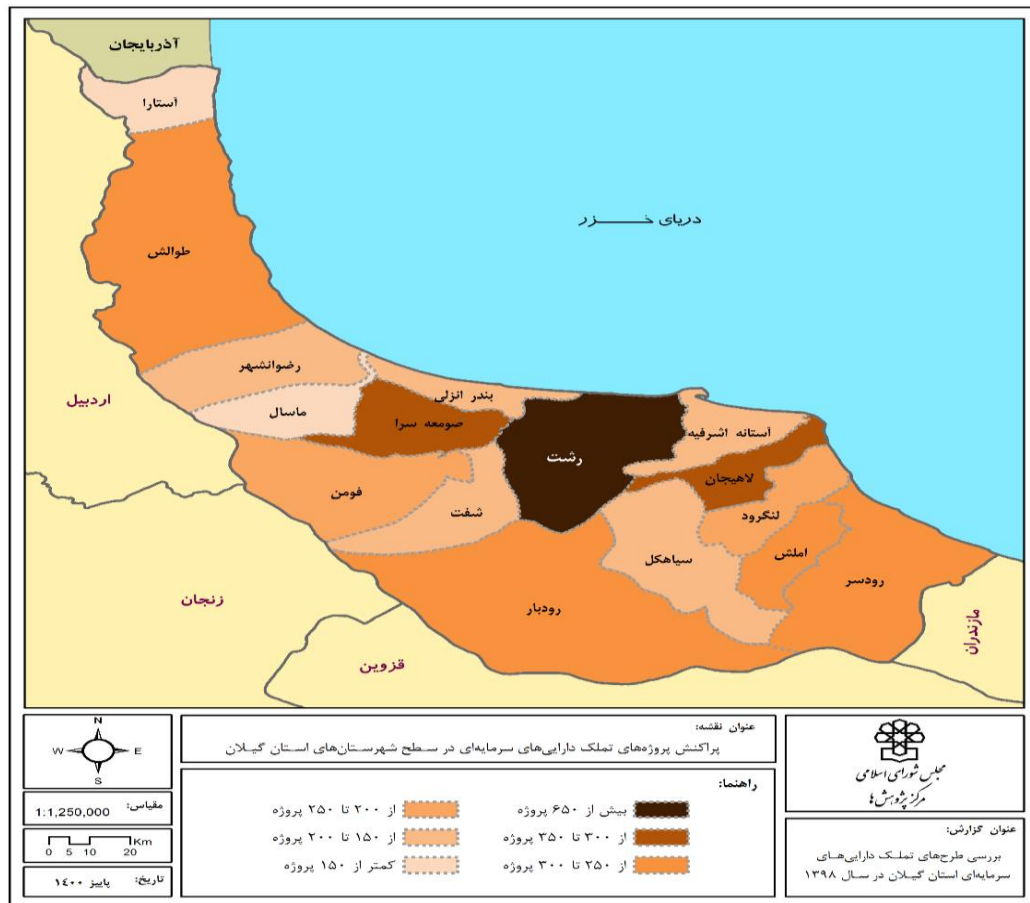
مأخذ: همان.

با توجه به اطلاعات ارائه‌شده در نمودار فوق، ملاحظه می‌شود متوسط طول عمر پروژه‌های برنامه «بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب» بیش از سایر برنامه‌های عمرانی استان گیلان است. علاوه بر برنامه یادشده، متوسط طول عمر پروژه‌های مربوط به برنامه‌های «عرضه آب»، «توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب» و «توسعه امور برق» نیز قابل توجه است.

خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان گیلان برحسب برنامه‌های مختلف در پیوست گزارش ارائه شده است. براساس اطلاعات مندرج در جدول پیوست، نسبت تخصیص اعتبار برنامه «تأمین آب» که به‌تنهایی در حدود ۲۳ درصد کل اعتبارات تخصیص‌یافته به پروژه‌های عمرانی استان گیلان را به‌خود اختصاص داده، معادل ۴۳/۶ درصد است. لذا بیش از نیمی از اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های عمرانی برنامه یادشده هنوز تخصیص داده نشده است. همچنین در میان ۷ برنامه مهم دیگر استان، وضعیت تخصیص اعتبار ۲ برنامه «حمل‌ونقل شهری و روستایی» و «عرضه آب»، بین ۵۰ تا ۶۰ درصد، ۳ برنامه «بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب»، «توسعه امور برق» و «ارائه خدمات آب شهری و روستایی»، بین ۳۵ تا ۵۰ درصد و ۲ برنامه «توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای» و «توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب»، کمتر از ۲۰ درصد بوده است.

۲-۲. بررسی جغرافیایی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان در سطح شهرستان‌های استان
براساس آخرین تقسیمات کشوری، استان گیلان دارای ۱۶ شهرستان است و پروژه‌های عمرانی استان در سطح این شهرستان‌ها پراکنده شده‌اند. در نقشه زیر، توزیع جغرافیایی پروژه‌های استان در سطح شهرستان‌ها، نشان داده شده است:

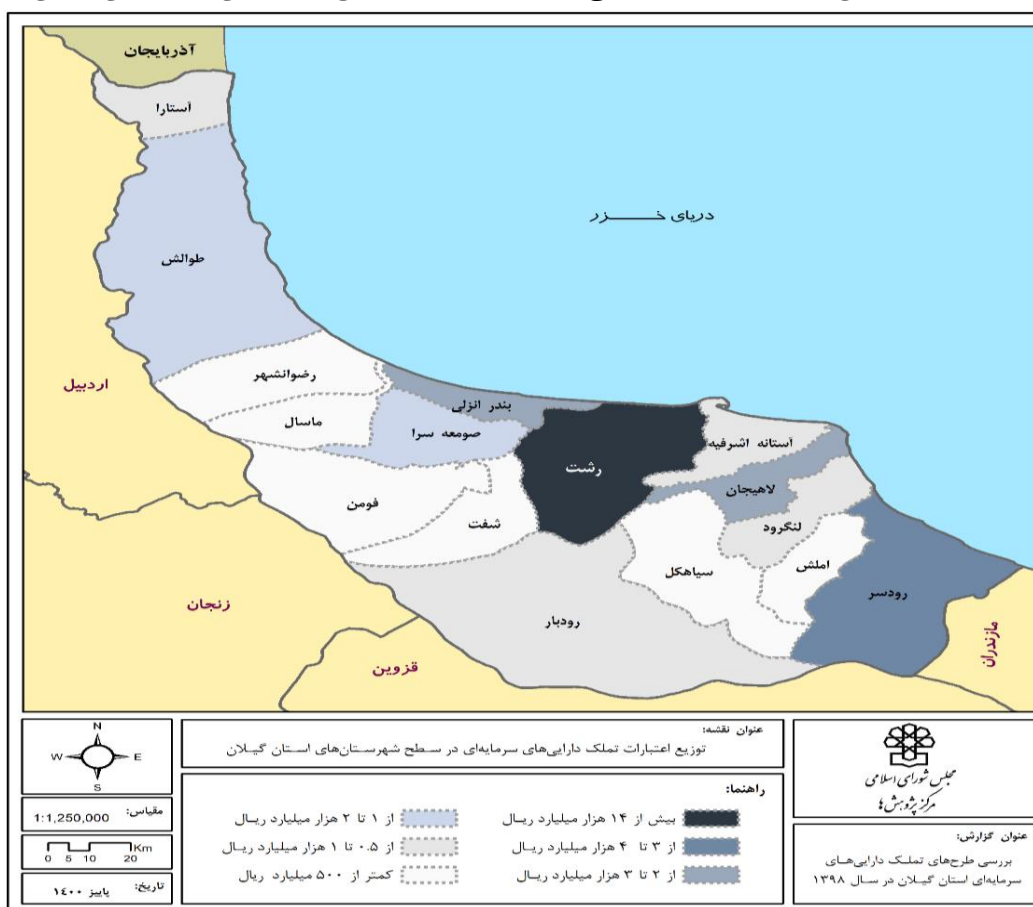
نقشه ۱. پراکنش پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سطح شهرستان‌های استان گیلان

مآخذ: ترسیم‌شده براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.

شایان ذکر است، از میان ۴۱۳۶ پروژه استان، ۱۶۰ پروژه به‌صورت بین شهرستانی هستند که به‌دلیل اجرای آنها در سطح بیش از یک شهرستان، تحت عنوان پروژه‌های «سطح استان»، نامیده شده‌اند و در ترسیم نقشه‌های این بخش از مطالعه لحاظ نشده‌اند. به‌رحال، از منظر توزیع جغرافیایی پروژه‌ها، در استان گیلان، بیشترین تعداد پروژه در شهرستان «رشت» تعریف شده است و شهرستان‌های «لاهیجان» و «صومعه‌سرا» در رتبه‌های بعدی قرار دارند. شایان ذکر است از منظر تعداد پروژه‌ها، نوعی عدم توازن میان شهرستان رشت با سایر شهرستان‌های استان مشاهده می‌شود. در نقشه زیر، میزان توزیع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سطح شهرستان‌های استان، نشان داده شده است. به این ترتیب ملاحظه می‌شود از این منظر نیز شهرستان «رشت» با اختلافی شدید نسبت به سایر شهرستان‌های استان، بخش قابل توجهی از اعتبارات تخصیص‌یافته استان را به‌خود اختصاص داده است. این موضوع در رنگبندی نقشه زیر نیز قابل مشاهده است؛ زیرا اعتبار تخصیص‌داده شده به شهرستان «رشت» در حدود ۷ برابر متوسط اعتبار تخصیص یافته به گروه دوم شهرستان‌هاست که در طبقه بعدی قرار گرفته‌اند:

نقشه ۲. توزیع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سطح شهرستان‌های استان گیلان

مأخذ: همان.

همچنین در جدول زیر، وضعیت پروژه‌های عمرانی استان به تفکیک شهرستان‌ها گزارش شده است. براساس این، درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها که به نوعی بیانگر میزان پیشرفت فیزیکی آنها نیز است،^۱ در سطح شهرستان‌های استان بین ۶ تا ۶۵ درصد است. در این ارتباط، پروژه‌های شهرستان‌های «ماسال»، «لاهیجان»، «رضوانشهر» و «رودسر» به ترتیب با ۶۴/۹ درصد، ۶۴/۶ درصد، ۶۳/۹ درصد و ۶۰/۵ درصد تخصیص اعتبار، بیشترین میزان درصد تخصیص اعتبار را در میان شهرستان‌های استان داشته‌اند. از سوی دیگر، شهرستان «شفت» تنها با جذب ۶/۳ درصد از اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های عمرانی خود، وضعیتی بسیار نامطلوب دارد. پس از شهرستان یادشده، پروژه‌های «سطح استان» به همراه پروژه‌های مربوط به شهرستان‌های «بندر انزلی»، «فومن»، «لنگرود» و «سیاهکل» نیز با درصد تخصیص اعتبار بین ۱۷ تا ۲۸ درصد، پایین‌ترین نسبت تخصیص اعتبار را دارند. شایان ذکر است نسبت تخصیص اعتبار در شهرستان «رشت» ۴۴/۶ درصد می‌باشد. بنابراین علی‌رغم آنکه سهم قابل توجهی از اعتبارات تخصیص یافته استان گیلان به مرکز استان اختصاص یافته، این شهرستان هنوز بیش از نیمی از اعتبارات مورد نیاز پروژه‌های عمرانی خود را دریافت نکرده است:

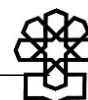
۱. شایان توجه است ارائه گزارش پیشرفت فیزیکی پروژه‌های عمرانی توسط سازمان برنامه و بودجه کشور از سال ۱۳۹۲ متوقف شده است.

جدول ۶. خلاصه وضعیت پروژه‌های عمرانی استان گیلان به تفکیک شهرستان‌ها (میلیون ریال/ درصد)

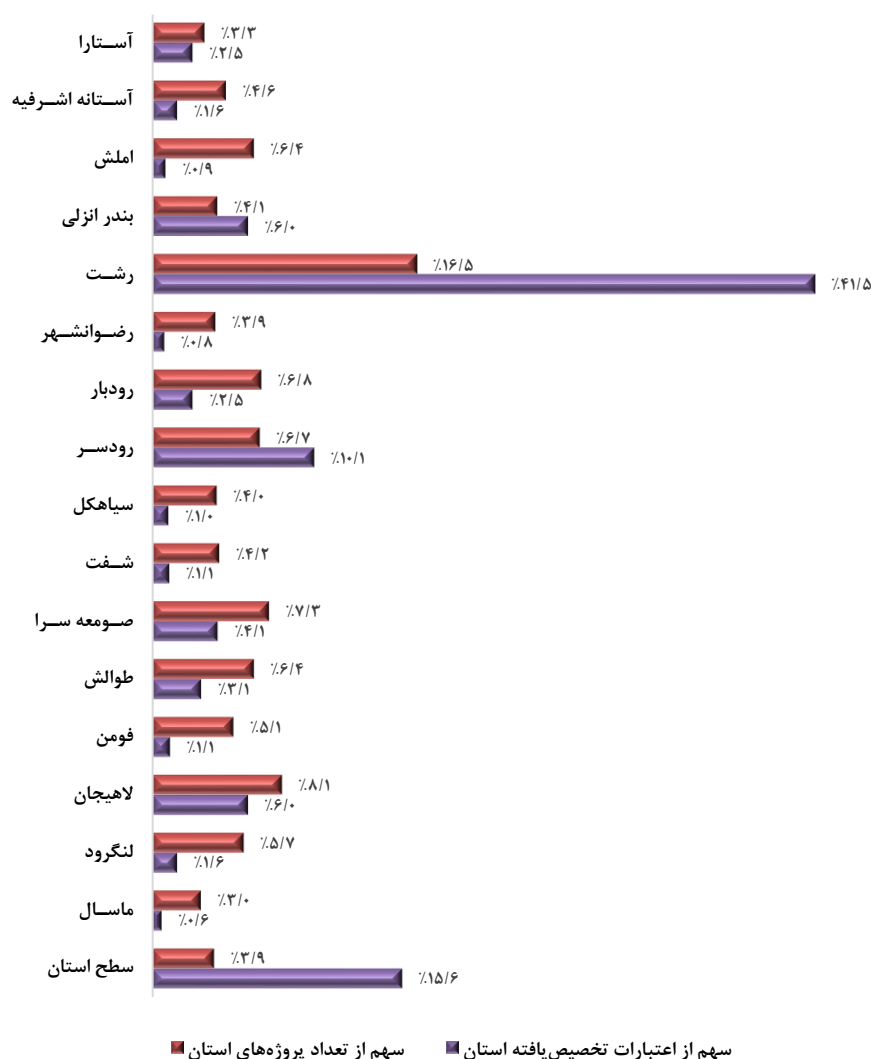
شهرستان	تعداد پروژه	مجموع اعتبارات اختصاص یافته به پروژه‌ها	برآورد اعتبار سال‌های بعد پروژه‌ها	کل اعتبار پروژه‌ها	درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها
آستارا	۱۳۵	۸۷۹.۳۸۸	۷۴۵.۲۹۲	۱.۸۵۵.۴۶۵	۴۷/۴
آستانه اشرفیه	۱۹۱	۵۴۵.۰۹۴	۶۲۹.۲۵۸	۱.۳۸۲.۶۲۳	۳۹/۴
املش	۲۶۳	۲۹۶.۲۲۰	۱۷۵.۶۱۸	۶۲۰.۶۱۸	۴۷/۷
بندر انزلی	۱۶۸	۲۰۸۸.۳۶۹	۷.۹۸۳.۲۸۴	۱۰.۴۴۷.۸۳۳	۲۰/۰
رشت	۶۸۴	۱۴.۴۲۲.۱۴۷	۱۵.۳۶۵.۳۸۹	۳۲.۳۵۳.۲۲۱	۴۴/۶
رضوانشهر	۱۶۳	۲۶۳.۸۶۷	۵۵.۹۱۰	۴۱۲.۸۸۴	۶۳/۹
رودبار	۲۸۲	۸۸۱.۸۴۹	۹۸۶.۵۴۱	۲.۱۰۹.۷۷۷	۴۱/۸
رودسر	۲۷۸	۳.۵۱۹.۷۸۶	۲.۰۴۹.۱۱۱	۵.۸۱۷.۸۷۹	۶۰/۵
سیاهکل	۱۶۷	۳۵۵.۸۸۲	۸۲۶.۱۶۹	۱.۲۸۳.۳۰۲	۲۷/۷
شفت	۱۷۳	۳۷۳.۸۵۸	۵.۴۴۴.۲۴۹	۵.۹۷۰.۴۸۴	۶/۳
صومعه‌سرا	۳۰۲	۱.۴۲۵.۸۴۲	۱.۷۲۸.۲۲۵	۳.۵۱۶.۰۶۲	۴۰/۶
طوالش	۲۶۳	۱.۰۶۶.۱۶۰	۹۵۳.۰۵۹	۲.۵۰۶.۵۷۳	۴۲/۵
فومن	۲۱۰	۳۸۷.۶۲۲	۱.۰۴۸.۹۱۵	۱.۵۸۳.۴۰۳	۲۴/۵
لاهیجان	۳۳۵	۲.۰۸۴.۵۴۹	۸۳۲.۴۳۱	۳.۲۲۴.۴۶۱	۶۴/۶
لنگرود	۲۳۶	۵۴۱.۳۸۰	۱.۴۶۱.۱۴۷	۲.۱۹۴.۱۷۰	۲۴/۷
ماسال	۱۲۶	۲۰۹.۹۸۷	۳۶.۳۰۷	۳۲۳.۵۴۱	۶۴/۹
سطح استان	۱۶۰	۵.۴۳۳.۸۴۴	۲۴.۹۵۴.۵۶۶	۳۱.۴۱۵.۴۴۷	۱۷/۳
کل استان	۴.۱۳۶	۳۴.۷۷۵.۸۴۴	۶۵.۲۷۵.۴۶۸	۱۰۷.۰۱۷.۷۴۴	۳۲/۵

مأخذ: همان.

به‌منظور تشریح بهتر وضعیت پروژه‌های عمرانی استان گیلان در سطح شهرستان‌ها، در نمودار زیر سهم هریک از شهرستان‌های استان از تعداد پروژه‌ها و اعتبارات عمرانی تخصیص یافته کل استان نشان داده شده است. به این ترتیب ملاحظه می‌شود شهرستان «رشت»، به‌تنهایی ۱۶/۵ درصد از کل پروژه‌ها و ۴۱/۵ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان را به‌خود اختصاص داده است. پس از «رشت»، پروژه‌های «سطح استان» با سهم ۱۵/۶ درصدی از اعتبارات تخصیص یافته، از این منظر در رتبه دوم قرار گرفته است. از سوی دیگر، هریک از شهرستان‌های «ماسال»، «رضوانشهر» و «املش»، سهمی کمتر از ۱ درصد از اعتبارات تخصیص یافته استان داشته‌اند:

نمودار ۱۵. سهم شهرستان‌های استان گیلان از تعداد پروژه‌ها و اعتبارات تخصیص یافته استان

مأخذ: همان.

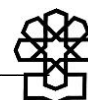
در جدول زیر، وضعیت درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های عمرانی شهرستان‌های استان گیلان، نشان داده شده است. همان گونه که در جدول مشخص است، از ۶۲۸ پروژه عمرانی استان که نسبت تخصیص اعتبار آنها، بیش از ۸۰ درصد بوده است، سهم شهرستان‌های «رشت»، «طوالش» و «صومعه‌سرا» به ترتیب با ۱۲۴، ۵۹ و ۵۱ پروژه، بیش از سایر شهرستان‌هاست. همچنین وضعیت تخصیص اعتبار ۷۱۲ پروژه استان، بین ۶۰ تا ۸۰ درصد است که از این میان، شهرستان‌های «رشت»، «لنگرود» و «لاهیجان» به ترتیب با ۱۶۷، ۶۷ و ۵۹ پروژه، بیشترین سهم را دارا هستند. شایان ذکر است، بازه تخصیص اعتبار «بین ۴۰ تا ۶۰ درصد» که ۲۳۰۷ پروژه استان در این وضعیت قرار دارند، بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است. شهرستان‌های «رشت»، «لاهیجان» و «صومعه‌سرا»، به ترتیب با ۳۲۲، ۱۷۶ و ۱۷۳ پروژه، بیشترین پروژه‌های این گروه را دارا هستند:

جدول ۷. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شهرستان‌های استان گیلان
برحسب درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها

شهرستان	تعداد پروژه	درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها			
		کمتر از ۲۰ درصد	بین ۲۰ تا ۴۰ درصد	بین ۴۰ تا ۶۰ درصد	بین ۶۰ تا ۸۰ درصد و بیشتر
آستارا	۱۳۵	۴	۱۷	۷۲	۱۶
آستانه اشرفیه	۱۹۱	۵	۱۹	۱۱۷	۲۴
املش	۲۶۳	۶	۳۸	۱۴۴	۳۲
بندر انزلی	۱۶۸	۳	۱۸	۱۰۴	۲۳
رشت	۶۸۴	۱۳	۵۸	۳۲۲	۱۶۷
رضوانشهر	۱۶۳	۲	۱۲	۱۰۸	۲۲
رودبار	۲۸۲	۶	۲۸	۱۶۰	۵۳
رودسر	۲۷۸	۱	۴۰	۱۴۷	۵۴
سیاهکل	۱۶۷	۲	۱۶	۸۴	۲۱
شفت	۱۷۳	۷	۱۶	۱۰۹	۱۹
صومعه‌سرا	۳۰۲	۹	۱۴	۱۷۳	۵۵
طوالش	۲۶۳	۴	۱۵	۱۳۵	۵۰
فومن	۲۱۰	۴	۲۵	۱۳۸	۲۷
لاهیجان	۳۳۵	۸	۴۵	۱۷۶	۵۹
لنگرود	۲۳۶	۵	۲۵	۱۱۵	۶۷
ماسال	۱۲۶	۰	۸	۸۲	۱۵
سطح استان	۱۶۰	۹	۷	۱۲۱	۸
کل استان	۴.۱۳۶	۸۸	۴۰۱	۲.۳۰۷	۷۱۲

مأخذ: همان.

در جدول زیر، وضعیت عمر پروژه‌های عمرانی شهرستان‌های استان، بررسی شده است. براساس اطلاعات مندرج در این جدول، بیشترین تعداد پروژه‌های با عمر کمتر از ۵ سال، مربوط به شهرستان‌های «رشت»، «لاهیجان» و «صومعه‌سرا» است. همچنین شهرستان «رشت» با ۱۱ پروژه با عمر بیشتر از ۲۰ سال، دارای بیشترین پروژه با عمر طولانی است:

جدول ۸. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شهرستان‌های استان گیلان برحسب عمر پروژه

عمر پروژه‌ها در سال ۱۳۹۸					تعداد پروژه	شهرستان
۲۰ سال و بیشتر	بین ۱۵ تا ۲۰ سال	بین ۱۰ تا ۱۵ سال	بین ۵ تا ۱۰ سال	کمتر از ۵ سال		
۲	۱	۹	۳۵	۸۸	۱۳۵	آستارا
۱	۰	۵	۳۴	۱۵۱	۱۹۱	آستانه اشرفیه
۰	۵	۶	۶۳	۱۸۹	۲۶۳	املش
۲	۰	۷	۲۷	۱۳۲	۱۶۸	بندر انزلی
۱۱	۸	۵۳	۱۲۹	۴۸۳	۶۸۴	رشت
۰	۲	۴	۳۱	۱۲۶	۱۶۳	رضوانشهر
۱	۱	۱۵	۵۷	۲۰۸	۲۸۲	رودبار
۳	۲	۷	۵۳	۲۱۳	۲۷۸	رودسر
۰	۱	۱۲	۴۲	۱۱۲	۱۶۷	سیاهکل
۰	۰	۷	۳۳	۱۳۳	۱۷۳	شفت
۳	۴	۱۹	۵۲	۲۲۴	۳۰۲	صومعه‌سرا
۱	۲	۲۱	۶۷	۱۷۲	۲۶۳	طوالش
۰	۱	۳	۴۱	۱۶۵	۲۱۰	فومن
۲	۳	۱۷	۶۳	۲۵۰	۳۳۵	لاهیجان
۰	۱	۲	۷۳	۱۶۰	۲۳۶	لنگرود
۰	۰	۳	۱۳	۱۱۰	۱۲۶	ماسال
۱	۵	۶	۱۶	۱۳۲	۱۶۰	سطح استان
۲۷	۳۶	۱۹۶	۸۲۹	۳۰۴۸	۴۰۱۳۶	کل استان

مأخذ: همان.

۳-۲. ارزیابی طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان^۱

یکی از معضلات پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در کشور، طولانی شدن عمر پروژه‌ها و عدم حصول نتایج مورد انتظار از طرح‌های عمرانی در یک بازه زمانی منطقی، علی‌رغم صرف منابع قابل توجه است. مدت زمان طولانی اجرای برخی طرح‌های عمرانی، علاوه بر هدردهی منابع سرمایه‌ای کشور، آثاری بر میزان برنامه‌پذیری فرایند توسعه اقتصادی کشور بر جای خواهد گذاشت. به عبارت دیگر، طولانی شدن عمر پروژه‌های عمرانی یک استان به این معناست که بخشی از برنامه‌های عمران و توسعه استان بر موضوعاتی متمرکز است که سال‌ها پیش برنامه‌ریزی شده‌اند. بنابراین نوعی وابستگی به مسیر طی شده در تخصیص منابع مالی مشاهده می‌شود و بخش قابل ملاحظه‌ای از منابع عمرانی استان، بدون توجه به اصول و مبانی آمایش سرزمین و نیازها و مقتضیات روز استان، صرف پروژه‌هایی می‌شود که گاهی بیش از یک دهه پیش برنامه‌ریزی و آغاز شده‌اند.

از این‌رو، در بررسی و تحلیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هر استان، ارزیابی عمر طرح‌ها متناسب با درصد تخصیص اعتبار مورد نیاز طرح، به منظور ایجاد «مبنای مناسبی برای تصمیم‌گیری» در خصوص طرح‌های یادشده حائز اهمیت است. لذا در این بخش از مطالعه، پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان در قالب یک تحلیل

۱. اگرچه بخشی از پروژه‌های مورد بررسی در طبقه طرح‌های مستمر قرار می‌گیرند، اما به نظر می‌رسد مستمر بودن طرح‌ها از ضرورت نظارت بر نحوه تخصیص منابع نخواهد کاست. بنابراین در این قسمت از مطالعه به همه پروژه‌ها اعم از مستمر و غیرمستمر توجه و واکاوی شده است. بدیهی است تمامی تحلیل‌های ارائه شده درخصوص عمر پروژه از منظر بودجه است و با طول عمر سازه‌های عمرانی ارتباطی ندارد.

دوبعدی مبتنی بر طول عمر و درصد تخصیص اعتبار، تجزیه و تحلیل می‌شوند. نتایج این ارزیابی می‌تواند حائز نکات با اهمیتی در خصوص اولویتبندی طرح‌های عمرانی استان و تصمیم‌گیری در خصوص آینده آنها باشد.

در این راستا، با ارزیابی دوبعدی پروژه‌های عمرانی استان گیلان می‌توان این پروژه‌ها را در ۵ طبقه کلی جای داد که تصمیم‌گیری و نحوه عمل در خصوص پروژه‌های هر طبقه می‌تواند متفاوت باشد. ۵ طبقه یادشده به ترتیب اولویت برای تصمیم‌گیری و اقدام بر مبنای تحلیل طول عمر - درصد تخصیص، به شرح زیر است:

• **پروژه‌های با طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)**

این پروژه‌ها بیشترین اثر مخرب را بر فرایند برنامه‌ریزی توسعه دارند زیرا مدت زمان طولانی از آغاز اجرای آنها گذشته است و با توجه به پیشرفت اندک، نمی‌توان چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور بود. از این رو، پروژه‌های یادشده در اولویت تصمیم‌گیری و تعیین تکلیف قرار دارند. در این راستا ضروری است ضمن نظارت و بررسی دقیق این گروه از پروژه‌ها و آسیب‌شناسی علل تأخیر، در خصوص توقف، اصلاح یا اتمام پروژه تصمیم‌گیری شود.

• **پروژه‌های با طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)**

پروژه‌های با طول عمر متوسط و بیشتر و تخصیص اعتبار بالا نیز با توجه به مدت طولانی فرایند اجرایی آنها در اولویت بعدی قرار دارند. در خصوص این پروژه‌ها به دلیل تخصیص بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست. لذا پیشنهاد می‌شود پس از نظارت و بررسی دقیق پروژه و آسیب‌شناسی علل تأخیر، در خصوص اتمام یا اصلاح پروژه در بازه زمانی بسیار کوتاه تصمیم فوری اتخاذ شود.

• **پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)**

این گروه از پروژه‌ها در ظاهر از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند، زیرا در یک بازه زمانی اندک، بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز آنها تخصیص داده شده است. بنابراین مهم‌ترین اقدام در خصوص این گروه، تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه است.

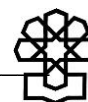
• **پروژه‌های با طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر**

متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)

این گروه از پروژه‌ها، شرایط بینابینی نسبت به دو گروه نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل تر آنها از منظر عمر و درصد تخصیص، در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند. لذا نظارت و بررسی دقیق پروژه‌ها، آسیب‌شناسی علل تأخیر برای پروژه‌های قدیمی تر و تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا اتمام پروژه، مهم‌ترین اقدامات مورد نیاز برای آنها محسوب می‌شود.

• **پروژه‌های با طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد)**

طول عمر این پروژه‌ها به گونه‌ای است که هنوز انحراف جدی در خصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است؛ اگرچه درصد تخصیص پایین بخشی از پروژه‌های این گروه، می‌تواند در سال‌های آتی نگران‌کننده باشد. لذا پیشنهاد می‌شود

در خصوص پروژه‌های عمرانی گروه پنجم، نظارت جدی با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی صورت پذیرد.^۱ بر این اساس، در نمودار زیر، نحوه طبقه‌بندی پروژه‌های عمرانی استان گیلان و اقدامات مورد نیاز در خصوص هر طبقه، به تصویر کشیده شده است:

نمودار ۱۶. طبقه‌بندی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان و اقدامات مورد نیاز هر طبقه

مأخذ: نتایج تحقیق.

با عنایت به مطالب فوق‌الذکر، در جدول زیر، طبقه‌بندی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان در قالب ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار و تعداد پروژه‌های مربوط به هر طبقه نشان داده شده است:

جدول ۹. ماتریس عمر - درصد تخصیص اعتبار پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان (تعداد پروژه)

درصد تخصیص اعتبار	عمر پروژه			
	کمتر از ۵ سال	بین ۵ تا ۱۰ سال	بین ۱۰ تا ۱۵ سال	بین ۱۵ تا ۲۰ سال و بیشتر
کمتر از ۲۰ درصد	۳۶	۳۸	۳	۵
بین ۲۰ تا ۴۰ درصد	۳۲۲	۵۸	۱۳	۷
بین ۴۰ تا ۶۰ درصد	۲۱۵۳	۱۲۸	۲۰	۶
بین ۶۰ تا ۸۰ درصد	۳۶۴	۲۹۵	۴۴	۷
۸۰ درصد و بیشتر	۱۷۳	۳۱۰	۱۱۶	۲۳

مأخذ: همان.

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، ملاحظه می‌شود ۱۹ پروژه عمرانی استان گیلان در گروه پروژه‌های «عمر بالا و تخصیص اندک» قرار دارند که تعیین تکلیف آنها باید در اولویت نخست تصمیم‌گیران و سیاستگذاران استان قرار گیرد. ۱۹ پروژه یادشده به شرح جدول زیر است:

۱. اولویت‌بندی و اقدامات پیشنهادی در این دسته‌بندی، صرفاً بر مبنای دو شاخص عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه صورت پذیرفته تا تصویری کلی از وضعیت پروژه‌های استان و اقدامات احتمالی مورد نیاز به دست آید. بدیهی است تصمیم‌گیری نهایی در خصوص سرانجام پروژه‌های یادشده، منوط به بررسی دقیق آنها و مشاوره با دست‌اندرکاران هر پروژه و متخصصان امر است.

جدول ۱۰. پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان با عمر بالا و تخصیص اندک

شهرستان	کل اعتبار پروژه	اعتبارات اختصاص یافته	عمر پروژه در سال ۱۳۹۸	درصد تخصیص اعتبار	عنوان پروژه	عنوان فصل
بندر انزلی	۳.۷۶۱.۷۱۶	۶۶۹.۴۶۶	۴۹	۱۷/۸	آبرسانی به شهرهای رشت، انزلی و خمام	فصل منابع آب
رشت	۶.۴۰۴.۸۴۱	۱.۴۶۷.۳۸۶	۳۰	۲۲/۹	ایجاد تأسیسات فاضلاب شهر رشت	فصل آب و فاضلاب
آستانه اشرفیه	۵۸۳.۹۰۶	۸۹.۱۰۵	۲۷	۱۵/۳	ایجاد تأسیسات فاضلاب آستانه اشرفیه	فصل آب و فاضلاب
بندر انزلی	۵.۹۷۴.۷۵۱	۹۶۸.۷۶۳	۲۷	۱۶/۲	ایجاد تأسیسات فاضلاب بندر انزلی	فصل آب و فاضلاب
رودسر	۵۹۲.۲۰۳	۱۲۶.۱۸۶	۲۷	۲۱/۳	ایجاد تأسیسات فاضلاب رودسر	فصل آب و فاضلاب
رشت	۲.۳۰۰.۰۰۰	۸۲۹.۳۷۶	۲۵	۳۶/۱	احداث خطوط ۶۳ کیلو ولت	فصل انرژی
رشت	۵.۰۰۰.۰۰۰	۱.۴۶۶.۸۳۵	۲۵	۲۹/۳	احداث پست‌های ۲۳۰ کیلو ولت	فصل انرژی
رشت	۵۰۰.۰۰۰	۱۹.۲۵۸	۲۵	۳/۹	دیسپاچینگ و مخابرات	فصل انرژی
رشت	۳۰۰.۰۰۰	۲۴.۹۵۱	۲۵	۸/۳	فیبر نوری	فصل انرژی
طوالش	۶۵۱.۹۰۳	۸۲.۷۳۲	۲۵	۱۲/۷	ایجاد تأسیسات فاضلاب تالش	فصل آب و فاضلاب
صومعه سرا	۱.۸۵۹.۷۳۹	۵۲۷.۶۳۶	۲۰	۲۸/۴	آبرسانی به شهرهای صومعه‌سرا، شفت و فومن	فصل منابع آب
آستارا	۸۷۷.۴۶۸	۲۷۳.۱۹۶	۲۰	۳۱/۱	ایجاد تأسیسات فاضلاب آستارا	فصل آب و فاضلاب
صومعه‌سرا	۶۳۲.۷۶۹	۲۴۷.۰۸۸	۲۰	۳۹/۰	ایجاد تأسیسات فاضلاب صومعه‌سرا	فصل آب و فاضلاب
سطح استان	۲۹۸.۵۹۷	۷۰.۷۰۵	۱۷	۲۳/۷	تأمین آب آشامیدنی روستایی ناحیه چهار (رضوانشهر و انزلی)	فصل آب و فاضلاب
سطح استان	۱.۴۴۹.۶۷۶	۲۱۵.۱۷۸	۱۷	۱۴/۸	تأمین آب آشامیدنی روستایی نواحی روستاهای رشت (رشت و بندر انزلی)	فصل آب و فاضلاب
سطح استان	۴۶۰.۶۴۶	۷۰.۳۹۳	۱۷	۱۵/۳	تأمین آب آشامیدنی روستایی نواحی روستاهای رودسر و املش	فصل آب و فاضلاب
سیاهکل	۸۷۷.۴۶۸	۹۱.۲۲۷	۱۵	۱۰/۴	ایجاد تأسیسات فاضلاب سیاهکل	فصل آب و فاضلاب
فومن	۱.۰۴۳.۶۴۴	۹۵.۲۸۰	۱۵	۹/۱	ایجاد تأسیسات فاضلاب فومن	فصل آب و فاضلاب
لنگرود	۱.۴۰۱.۶۲۱	۱۰۰.۱۳۵	۱۵	۷/۱	ایجاد تأسیسات فاضلاب لنگرود	فصل آب و فاضلاب

مأخذ: همان.

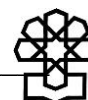
همچنین در جدول زیر، شمایی کلی در خصوص وضعیت پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان بر مبنای اولویت‌بندی صورت گرفته در قالب ماتریس عمر - تخصیص ارائه شده است:

جدول ۱۱. وضعیت کلی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان

بر مبنای اولویت‌بندی ماتریس عمر - تخصیص (میلیون ریال/ درصد)

درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها	بر آورد اعتبار باقیمانده	کل اعتبار پروژه‌ها	مجموع اعتبارات اختصاص یافته به پروژه‌ها	تعداد پروژه‌ها	اولویت بر حسب ماتریس عمر - تخصیص
۲۱/۳	۲۷.۵۳۶.۰۵۳	۳۴.۹۷۰.۹۴۷	۷.۴۳۴.۸۹۴	۱۹	اولویت ۱
۹۲/۵	۴۰۶.۵۶۷	۵.۴۱۳.۳۹۴	۵.۰۰۶.۸۲۷	۱۴۵	اولویت ۲
۸۷/۴	۲۶۶.۷۱۴	۲.۱۲۴.۵۴۰	۱.۸۵۷.۸۲۶	۴۸۳	اولویت ۳
۵۷/۷	۸.۲۲۷.۴۵۵	۱۹.۴۳۰.۹۴۱	۱۱.۲۰۳.۴۸۶	۹۵	اولویت ۴
۲۰/۶	۳۵.۸۰۵.۱۱۱	۴۵.۰۷۷.۹۲۲	۹.۲۷۲.۸۱۲	۳.۳۹۴	اولویت ۵

مأخذ: همان.

براساس اطلاعات مندرج در جدول فوق، برای ۱۹ پروژه مربوط به اولویت ۱ در مجموع حدود ۳۵۰۰ میلیارد تومان اعتبار در نظر گرفته شده است که علی‌رغم عمر بالای پروژه‌های این گروه، صرفاً ۲۱/۳ درصد از اعتبار پیش‌بینی شده (حدوداً ۷۵۰ میلیارد تومان)، تخصیص اعتبار صورت پذیرفته است. پروژه‌های اولویت ۲ و ۳ به ترتیب با ۹۲/۵ و ۸۷/۴ درصد تخصیص اعتبار، محتمل‌ترین پروژه‌ها برای اتمام فوری هستند که اعتبار باقیمانده آنها مجموعاً ۶۷ میلیارد تومان برآورد شده است. از سوی دیگر، پروژه‌های اولویت ۴ و ۵ که در مجموع بیش از ۶۰ درصد کل اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه‌های عمرانی استان را در برمی‌گیرند، به ترتیب ۵۷/۷ و ۲۰/۶ درصد تخصیص اعتبار داشته‌اند.

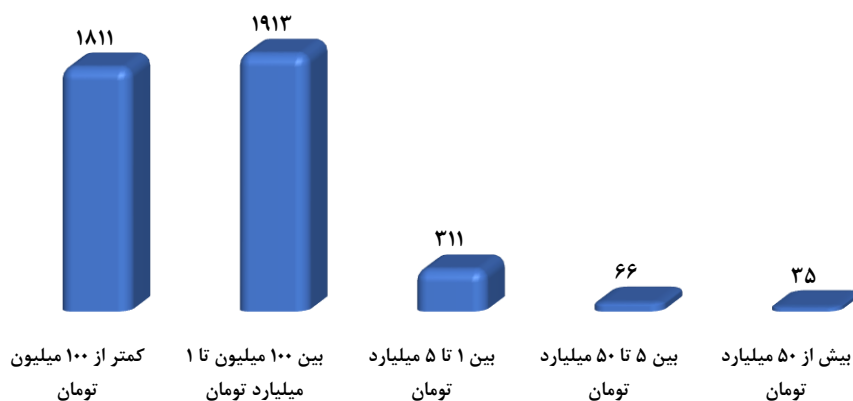
۴-۲. ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب اعتبار پروژه

به‌منظور ارزیابی اندازه پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان، پس از بررسی کل اعتبار پیش‌بینی شده برای هر یک از پروژه‌های یادشده و با توجه به بازه گسترده اعتبار پروژه‌ها، نسبت به طبقه‌بندی آنها در قالب ۵ دسته به شرح زیر، اقدام شده است:

- پروژه‌های بسیار کوچک: کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار
- پروژه‌های کوچک: بین ۱۰۰ میلیون تا ۱ میلیارد تومان اعتبار
- پروژه‌های متوسط: بین ۱ تا ۵ میلیارد تومان اعتبار
- پروژه‌های بزرگ: بین ۵ تا ۵۰ میلیارد تومان اعتبار
- پروژه‌های بسیار بزرگ: بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار

بر این اساس در نمودار زیر، تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب اندازه پروژه‌ها (اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه) ارائه شده است:

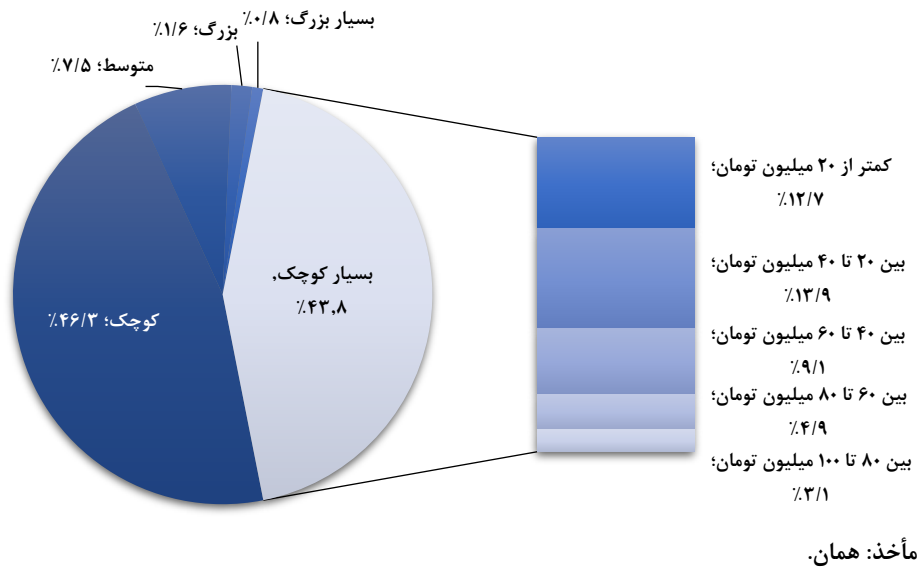
نمودار ۱۷. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب اندازه پروژه

مأخذ: همان.

همچنین در نمودار زیر، توزیع پروژه‌های عمرانی استان گیلان، برحسب اندازه پروژه‌ها، به تصویر کشیده شده است:

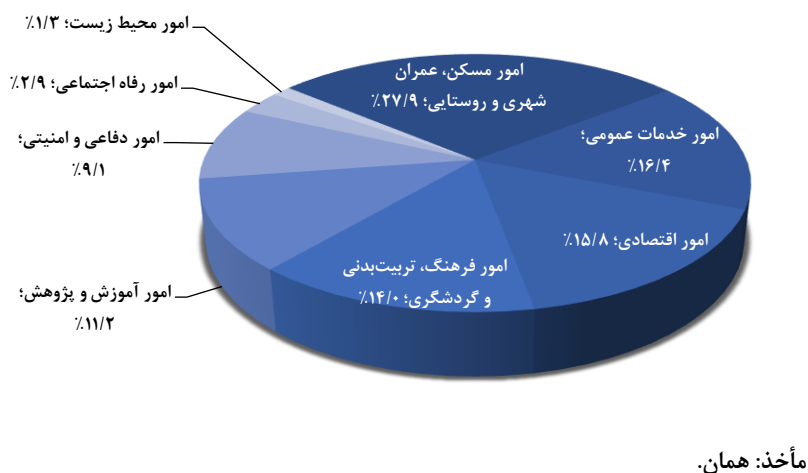
نمودار ۱۸. توزیع پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب اندازه پروژه‌ها

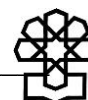
به این ترتیب ملاحظه می‌شود پروژه‌های «کوچک» (بین ۱۰۰ میلیون تا ۱ میلیارد تومان اعتبار) و «بسیار کوچک» (کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار)، به ترتیب با اختصاص ۴۶/۳ درصد و ۴۳/۸ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان گیلان به خود، از بیشترین فراوانی برخوردارند. لذا سهم پروژه‌های «متوسط»، «بزرگ» و «بسیار بزرگ» کمتر از ۱۰ درصد است.

در نمودار زیر، سهم امور مختلف از پروژه‌های بسیار کوچک نشان داده شده است:

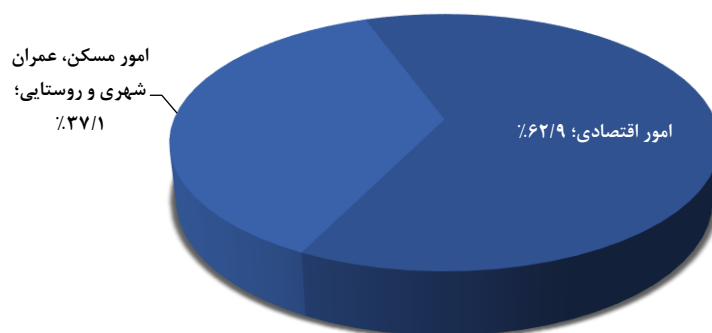
نمودار ۱۹. توزیع پروژه‌های بسیار کوچک (کمتر از ۱۰۰ میلیون تومان اعتبار) برحسب امور

همان‌گونه که در نمودار مشخص است، بیشترین سهم از پروژه‌های عمرانی بسیار کوچک در استان گیلان مربوط به «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» است. همچنین «امور خدمات عمومی»، «امور اقتصادی» و «امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری»، در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. در نمودار زیر نیز، سهم امور مختلف از ۳۵ پروژه عمرانی بسیار بزرگ استان (بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار)، نشان داده شده است:

نمودار ۲۰. توزیع پروژه‌های بسیار بزرگ (بیش از ۵۰ میلیارد تومان اعتبار) برحسب امور

مأخذ: همان.

نمودار فوق نشان می‌دهد پروژه‌های بسیار بزرگ استان گیلان صرفاً مربوط به «امور اقتصادی» و «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» هستند.

در جدول زیر، وضعیت پروژه‌های عمرانی استان گیلان به صورت همزمان برحسب اندازه پروژه و اولویتبندی ماتریس عمر- تخصیص، بررسی شده است:

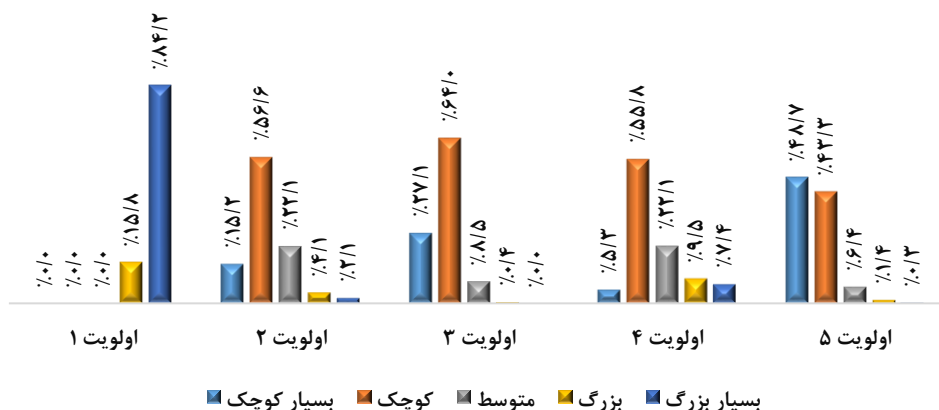
جدول ۱۲. تعداد پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب اندازه و اولویت

اندازه پروژه	اولویت پروژه					
	اولویت ۱	اولویت ۲	اولویت ۳	اولویت ۴	اولویت ۵	جمع
بسیار کوچک	۰	۲۲	۱۳۱	۵	۱۶۵۳	۱۸۱۱
کوچک	۰	۸۲	۳۰۹	۵۳	۱۴۶۹	۱۹۱۳
متوسط	۰	۳۲	۴۱	۲۱	۲۱۷	۳۱۱
بزرگ	۳	۶	۲	۹	۴۶	۶۶
بسیار بزرگ	۱۶	۳	۰	۷	۹	۳۵
جمع	۱۹	۱۴۵	۴۸۳	۹۵	۳۳۹۴	۴۱۳۶

مأخذ: همان.

با استفاده از اطلاعات مندرج در جدول فوق، در نمودار زیر توزیع پروژه‌های عمرانی استان گیلان برحسب اندازه پروژه‌ها و اولویتبندی ماتریس عمر- تخصیص، نشان داده شده است:

نمودار ۲۱. توزیع پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان برحسب اندازه و اولویت

مأخذ: همان.

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، ۱۶ پروژه از ۱۹ پروژه‌های که به دلیل طول عمر زیاد و درصد تخصیص اندک، در اولویت اول تعیین تکلیف قرار گرفته‌اند، از نظر اندازه، در زمره پروژه‌های «بسیار بزرگ» به‌شمار می‌روند و اعتبار پیش‌بینی‌شده برای هریک از آنها بیش از ۵۰ میلیارد تومان است. ۳ پروژه دیگر نیز، پروژه «بزرگ» محسوب می‌شود و اعتبار مورد نیاز آن در بازه ۵ تا ۵۰ میلیارد تومان قرار می‌گیرد.

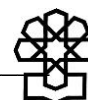
پروژه‌های اولویت دوم، که ضمن دارا بودن عمر طولانی، از درصد تخصیص بالایی نیز برخوردارند و لذا تصمیم درخصوص اتمام فوری آنها محتمل‌تر است، عمدتاً در گروه پروژه‌های «کوچک» و «متوسط» قرار دارند. پروژه‌های اولویت سوم (عمر اندک و تخصیص بالا)، عمدتاً «کوچک» و «بسیار کوچک» هستند.

از سوی دیگر، حدود ۷۸ درصد از پروژه‌های اولویت ۴ (طول عمر متوسط/زیاد و تخصیص اندک/متوسط) که طی سال‌های آتی، در صورت عدم پیشرفت قابل‌ملاحظه و افزایش طول عمر، قابلیت انتقال به ناحیه مربوط به پروژه‌های اولویت ۱ را دارا هستند در زمره پروژه‌های «کوچک» و «متوسط» قرار دارند و اعتبار پیش‌بینی‌شده برای هریک از آنها بین ۱۰۰ میلیون تا ۵ میلیارد تومان است.

شایان ذکر است ۹۲ درصد از پروژه‌های اولویت ۵ (عمر اندک و تخصیص اندک/متوسط) که بیش از ۸۲ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان گیلان را دربرمی‌گیرند و عملیات اجرایی آنها طی یک دهه اخیر آغاز شده است، از نظر اندازه، در زمره پروژه‌های «بسیار کوچک» و «کوچک» قرار گرفته‌اند. اندازه ۶/۴ درصد از پروژه‌های یادشده «متوسط» بوده و سهمی کمتر از ۲ درصد، به پروژه‌های «بزرگ» و «خیلی بزرگ» اختصاص یافته است.

جمع‌بندی و پیشنهادها

در بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان مشخص گردید که در سال ۱۳۹۸، تعداد ۴۱۳۶ پروژه عمرانی ذیل ۱۰ امور، ۳۲ فصل، ۷۴ برنامه و ۸۱۶ طرح، در استان یادشده فعال بوده است. قدیمی‌ترین این پروژه‌ها از سال ۱۳۴۱ آغاز شده و نزدیک به ۶ دهه از شروع عملیات اجرایی آن گذشته است. مجموع اعتبار پیش‌بینی شده برای پروژه‌های مذکور بیش از ۱۰۷ هزار میلیارد ریال است که فقط ۳۲/۵ درصد اعتبارات یادشده (حدود ۳۴.۸ هزار میلیارد

ریال)، جهت اجرای این پروژه‌ها، تخصیص داده شده است. متوسط عمر پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان در سال ۱۳۹۸، معادل ۳/۴ سال بوده است.

در بررسی موضوعی پروژه‌های عمرانی استان گیلان مشخص شد «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با ۳۱/۴ درصد سهم و «امور اقتصادی» با ۲۹ درصد سهم، بیشترین سهم از تعداد پروژه‌های استان را به خود تخصیص داده‌اند. «امور اقتصادی» از منظر اعتبارات تخصیص‌یافته با اختلاف فاحشی نسبت به سایر امور در رتبه نخست قرار دارد. در این زمینه سهم «امور اقتصادی» از کل اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان بالغ بر ۶۸ درصد است. همچنین «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» با سهم ۲۲/۷ درصدی از اعتبارات تخصیص‌یافته، از این منظر نیز در رتبه دوم قرار گرفته است.

در طبقه‌بندی پروژه‌های عمرانی استان برحسب فصول مختلف، ۳ فصل «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری»، «حمل‌ونقل» و «اداره امور عمومی» به ترتیب با ۲۴/۶ درصد، ۱۴/۲ درصد و ۱۰/۶ درصد سهم، بیشترین سهم را از تعداد پروژه‌های استان به خود اختصاص داده‌اند. در این راستا، فصل «توسعه و خدمات شهری، روستایی و عشایری» در زمره «امور مسکن، عمران شهری و روستایی»، فصل «حمل‌ونقل» ذیل «امور اقتصادی» و فصل «اداره امور عمومی» ذیل «امور خدمات عمومی» طبقه‌بندی شده‌اند. از سوی دیگر فصل «منابع آب» با ۴۱/۵ درصد، بیشترین سهم را نسبت به سایر فصول، از اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان به خود اختصاص داده است. از این منظر، فصول «آب و فاضلاب» و «انرژی» به ترتیب با ۱۷ و ۱۶/۹ درصد سهم، در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفته‌اند. فصل‌های «منابع آب» و «انرژی»، ذیل «امور اقتصادی» و فصل «آب و فاضلاب» ذیل «امور مسکن، عمران شهری و روستایی» قرار دارند. همچنین از منظر برنامه‌ای، ۳ برنامه «توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای (فصل حمل‌ونقل - امور اقتصادی)»، «ارائه خدمات آب شهری و روستایی (فصل آب و فاضلاب - امور مسکن، عمران شهری و روستایی)» و «تأمین آب (فصل منابع آب - امور اقتصادی)» در میان ۸ برنامه با اهمیت استان، بیشترین سهم از تعداد پروژه‌ها را دارا هستند. از سوی دیگر، ۳ برنامه «تأمین آب (فصل منابع آب - امور اقتصادی)»، «توسعه امور برق (فصل انرژی - امور اقتصادی)» و «عرضه آب (فصل منابع آب - امور اقتصادی)»، بیشترین سهم از اعتبارات تخصیص‌یافته را در میان کل برنامه‌های عمرانی استان، به خود اختصاص داده‌اند. شایان توجه است ۶۶ برنامه عمرانی استان گیلان علی‌رغم دربرگرفتن ۲۸۲۹ پروژه از مجموع ۴۱۳۶ پروژه عمرانی استان (معادل ۶۸/۴ درصد کل پروژه‌ها) فقط ۱۵/۴ درصد از کل اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان، سهم داشته‌اند. در این زمینه، ۵۷ برنامه از ۶۶ برنامه یادشده، هر یک سهمی بسیار اندک و کمتر از ۰/۵ درصد از اعتبارات تخصیص‌یافته استان را جذب کرده‌اند.

نتایج حاصل از بررسی جغرافیایی پروژه‌های عمرانی استان گیلان در سطح شهرستان‌های استان حاکی از آن است که شهرستان «رشت» به‌عنوان مرکز استان، ضمن برخورداری از سهم ۱۶/۵ درصدی از تعداد پروژه‌های استان، به‌تنهایی ۴۱/۵ درصد از اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان را نیز جذب کرده و به این ترتیب، عدم تعادل شدیدی میان مرکز استان با سایر شهرستان‌ها ایجاد شده است. شایان ذکر است ۳ شهرستان «ماسال»، «رضوانشهر» و «املش»، سهمی کمتر از ۱ درصد از کل اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته استان داشته‌اند.

بررسی شاخص درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها در سطح شهرستان‌های استان نیز نشان می‌دهد شهرستان‌های «ماسال»، «لاهیجان»، «رضوانشهر» و «رودسر» با جذب بیش از ۶۰ درصد اعتبار مورد نیاز پروژه‌های عمرانی خود،

نسبت به سایر شهرستان‌های استان در جایگاه مناسب‌تری قرار دارند و در سوی مقابل، شهرستان‌های «سفت» با نسبت تخصیص اعتبار ۶/۳ درصدی در وضعیت بسیار نامطلوبی قرار دارد. پس از شهرستان یادشده، پروژه‌های «سطح استان» و شهرستان «بندر انزلی»، به ترتیب با ۱۷/۳ و ۲۰ درصد، کمترین درصد تخصیص اعتبار را دارند.

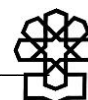
پس از بررسی موضوعی و جغرافیایی پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان، مسئله طول عمر و درصد تخصیص اعتبار پروژه‌ها به صورت همزمان مورد ارزیابی قرار گرفته است. این موضوع از آن جهت اهمیت دارد که طولانی شدن عمر پروژه‌ها و عدم حصول دستاورد قابل اتکا علی‌رغم صرف زمان و منابع فراوان، به یکی از معضلات جدی طرح‌های عمرانی کشور مبدل شده است. از این رو ایجاد مبنای مناسبی برای قضاوت و تصمیم‌گیری در خصوص نحوه برخورد با طرح‌های عمرانی استان، ضروری به نظر می‌رسد. به‌ویژه آنکه طولانی شدن اجرای برخی طرح‌های عمرانی، علاوه بر هدردهی منابع سرمایه‌ای کشور، آثاری بر میزان برنامه‌پذیری فرایند توسعه اقتصادی کشور بر جای خواهد گذاشت. به عبارت دیگر، طولانی شدن عمر پروژه‌های عمرانی یک استان به این معناست که بخشی از برنامه‌های عمران و توسعه استان، متمرکز بر موضوعاتی است که سال‌ها پیش برنامه‌ریزی شده‌اند. بنابراین نوعی وابستگی به مسیر طی شده در تخصیص منابع مالی مشاهده می‌شود و بخش قابل ملاحظه‌ای از منابع عمرانی استان، بدون توجه به اصول و مبانی آمایش سرزمین و نیازها و مقتضیات روز استان، صرف پروژه‌هایی می‌شود که مدت‌ها پیش، برنامه‌ریزی و آغاز شده‌اند. از این روی، پروژه‌های عمرانی استان گیلان در قالب ماتریسی تحت عنوان عمر-درصد تخصیص مورد ارزیابی قرار گرفته و در ۵ گروه، به شرح جدول زیر طبقه‌بندی شده‌اند:

جدول ۱۳. ارزیابی وضعیت پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان

براساس ماتریس عمر - درصد تخصیص

اولویت	گروه	تعداد پروژه	پیشنهاد نحوه برخورد	توضیحات
۱	طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد)	۱۹	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا اتمام پروژه 	چشم‌انداز کوتاه‌مدتی برای اتمام آنها متصور نیست.
۲	طول عمر زیاد (بیش از ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)	۱۴۵	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر اتمام یا اصلاح پروژه 	به دلیل تخصیص بخش قابل توجهی از اعتبار مورد نیاز پروژه، گزینه توقف چندان مطرح نیست.
۳	طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار زیاد (بیش از ۸۰ درصد)	۴۸۳	<ul style="list-style-type: none"> تخصیص اعتبار باقیمانده و اتمام پروژه 	از وضعیت مناسبی نسبت به سایر گروه‌ها برخوردارند.
۴	طول عمر متوسط (۱۰ تا ۱۵ سال) و تخصیص اعتبار اندک (کمتر از ۴۰ درصد) یا طول عمر متوسط و بیشتر (بیش از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط (۴۰ تا ۸۰ درصد)	۹۵	<ul style="list-style-type: none"> نظارت و بررسی دقیق پروژه آسیب‌شناسی علل تأخیر پروژه‌های قدیمی‌تر تصمیم‌گیری در خصوص توقف، اصلاح یا اتمام پروژه 	شرایط بینابینی نسبت به دو اولویت نخست دارند، اما با توجه به شرایط متعادل‌تر آنها، در اولویت چهارم قرار گرفته‌اند.
۵	طول عمر اندک (کمتر از ۱۰ سال) و تخصیص اعتبار متوسط و کمتر (کمتر از ۸۰ درصد)	۳.۳۹۴	<ul style="list-style-type: none"> نظارت بر پروژه با هدف پیشگیری از انحراف فرایند اجرایی 	هنوز انحراف جدی در خصوص میزان پیشرفت پروژه رخ نداده است.

مأخذ: نتایج تحقیق.

همچنین ارزیابی «اندازه» پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان گیلان براساس کل اعتبار پیش‌بینی شده برای هریک از پروژه‌ها صورت پذیرفته است. براساس طبقه‌بندی شرح داده شده در متن گزارش، ۴۳/۸ درصد پروژه‌های عمرانی استان گیلان، در زمره پروژه‌های «بسیار کوچک» قرار می‌گیرند. ۴۶/۳ درصد پروژه‌ها «کوچک» و ۷/۵ درصد آنها، «متوسط» است و درنهایت، پروژه‌های «بزرگ» و «بسیار بزرگ»، به ترتیب ۱/۶ درصد و ۰/۸ درصد از کل پروژه‌های استان را به خود اختصاص داده‌اند.

شایان ذکر است از میان ۱۹ پروژه‌ای که براساس ماتریس عمر-درصد تخصیص در اولویت اول تعیین تکلیف قرار گرفته‌اند، ۱۶ پروژه در زمره پروژه‌های «بسیار بزرگ» و ۳ پروژه در گروه پروژه‌های «بزرگ» قرار دارند؛ پروژه‌های اولویت دوم عمدتاً در گروه پروژه‌های «کوچک» و «متوسط» قرار دارند. پروژه‌های اولویت سوم عمدتاً «کوچک» و «بسیار کوچک» هستند. همچنین حدود ۷۸ درصد از پروژه‌های اولویت ۴ که انتقال آنها به اولویت ۱ طی سال‌های آتی محتمل است در زمره پروژه‌های «کوچک» و «متوسط» قرار دارند و اعتبار پیش‌بینی شده برای هریک از آنها بین ۱۰۰ میلیون تا ۵ میلیارد تومان است. ۹۲ درصد از پروژه‌های اولویت ۵ که مجموعاً ۸۲/۱ درصد از کل پروژه‌های عمرانی استان را دربرمی‌گیرند «بسیار کوچک» یا «کوچک» هستند. با توجه به آنکه پروژه‌هایی که عمر آنها کمتر از ۱۰ سال است، بسته به درصد تخصیص اعتبار در اولویت سوم یا پنجم جای گرفته‌اند، می‌توان گفت بخش عمده پروژه‌های عمرانی استان که طی یک دهه اخیر بارگذاری شده‌اند از نظر شاخص اندازه، «کوچک» یا «بسیار کوچک» هستند و برای آنها اعتباری کمتر از ۱ میلیارد تومان در نظر گرفته شده است.

پیوست‌ها

پیوست ۱

براساس مستندات ارائه شده توسط معاونت امور استان‌های سازمان برنامه و بودجه، منابع اعتباری استانی می‌تواند از سرفصل‌های زیر تأمین شود:

- اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی،
- مجموع ۳ درصد درآمد حاصل از صادرات نفت خام و گاز طبیعی،
- مصوبات خاص استان‌ها،
- اعتبارات ۲۷ درصد ارزش افزوده،
- اعتبارات موضوع ماده (۲۳) قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و اخذ جرائم رانندگی،
- حوادث غیرمترقبه ماده (۱۰) قانون تنظیم،
- اعتبارات قانون استفاده متوازن در جدول شماره ۹ توازن ملی ابلاغی به استان‌ها،
- اعتبار موضوع بازپرداخت فروش اموال منقول و غیرمنقول دولتی،
- اعتبار تعهدات سفرهای رهبر انقلاب اسلامی،
- اعتبار تعهدات سفرهای ریاست جمهوری،
- اعتبار موضوع ارتقای درآمدهای استانی،
- اعتبار متمرکز درآمد- هزینه دستگاه‌های اجرایی،
- اعتبارات موضوع ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت،
- هزینه‌های پیش‌بینی نشده سرمایه‌ای،
- کمک به هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر و ضروری،
- کمک به اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی،
- کمک بلاعوض، یارانه سود و کارمزد وجوه اداره‌شده، تحقیقات، آموزش و نظارت بر اجرای طرح‌های تولیدی و خدماتی آموزش عالی غیرانتفاعی،
- کمک به توسعه زیربنای روستایی، تکمیل مجتمع‌های آبرسانی و زیرساخت‌های نواحی صنعتی و کمک‌های فنی و اعتباری به توسعه اشتغال روستایی،
- کمک به اجرای طرح‌های مشارکت با بخش خصوصی،
- اعتبارات موضوع واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نیمه‌تمام، تکمیل شده و آماده بهره‌برداری دولت،
- ایجاد زیرساخت‌های توسعه پایدار شرق و غرب کشور،
- اعتبارات موضوع طرح‌های بیمارستان‌های کشور،
- پرداخت مطالبات مشاوران و پیمانکاران طرح‌های سدها و شبکه‌های آبیاری و زهکشی متوقف شده در حوزه

دریاچه ارومیه،

- تسویه بدهی‌های قطعی دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی و نهادهای غیردولتی از طریق تهاثر بدهی اشخاص یادشده به بانک‌ها،
- تسویه بدهی‌های قطعی شده دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی،
- تعهدات پرداخت نشده بودجه مصوب سال‌های قبل، موضوع مواد (۶۳) و (۶۴) قانون محاسبات عمومی کشور،
- اعتبارات موضوع فروش سهام، سهم‌الشرکه، اموال دارایی‌ها و حقوق مالی و نیروگاه‌های متعلق به دولت و مؤسسات و شرکت‌های دولتی وابسته و تابعه اوراق مشارکت،
- منابع داخلی شرکت‌های دولتی،
- منابع داخلی شهرداری‌ها،
- تسهیلات وام خارجی،
- تسهیلات وام داخلی،
- خودیاری.

پیوست ۲

جدول خلاصه وضعیت تخصیص اعتبار به پروژه‌های عمرانی استان گیلان برحسب برنامه

(میلیون ریال / درصد)

کد برنامه	عنوان برنامه	جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	برآورد سال‌های بعد	کل اعتبار پروژه	درصد تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸
۱۳۰۷۰۰۳۰۰۰	برنامه تأمین آب	۶.۷۱۸.۲۰۷	۲.۱۸۲.۸۹۵	۱.۲۱۳.۶۹۰	۷.۹۳۱.۸۹۷	۹.۲۸۲.۷۷۲	۱۸.۱۸۳.۸۷۴	۴۳/۶
۱۳۰۱۰۱۵۰۰۰	برنامه توسعه امور برق	۴.۳۰۱.۷۵۴	۲.۸۰۳.۸۶۴	۱.۵۵۸.۹۴۸	۵.۸۶۰.۷۰۲	۷.۹۹۱.۱۸۲	۱۵.۰۹۶.۸۰۰	۳۸/۸
۱۳۰۷۰۰۲۰۰۰	برنامه عرضه آب	۵.۰۲۲.۰۹۸	۶۳۲.۹۰۳	۳۵۱.۸۹۴	۵.۳۷۳.۹۹۲	۵.۰۳۰.۳۳۵	۱۰.۶۸۵.۳۳۶	۵۰/۳
۱۵۰۳۰۰۲۰۰۰	برنامه توسعه تأسیسات فاضلاب و بازچرخانی آب	۳.۵۵۹.۲۱۴	۱.۵۲۱.۷۳۴	۸۴۶.۰۸۴	۴.۴۰۵.۲۹۸	۲۶.۴۹۰.۵۸۱	۳۱.۵۷۱.۵۲۹	۱۴/۰
۱۳۰۳۰۱۶۰۰۰	برنامه توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای	۱.۴۹۴.۴۹۴	۲.۰۱۶.۵۹۵	۱.۱۲۱.۲۲۷	۲.۶۱۵.۷۲۰	۱۱.۱۷۵.۷۰۶	۱۴.۶۸۶.۷۹۵	۱۷/۸
۱۵۰۳۰۰۳۰۰۰	برنامه ارائه خدمات آب شهری و روستایی	۱.۱۸۷.۶۶۹	۵۷۷.۲۱۷	۳۲۰.۹۳۳	۱.۵۰۸.۶۰۱	۲.۴۵۲.۳۱۳	۴.۲۱۷.۱۹۹	۳۵/۸
۱۵۰۲۰۰۴۰۰۰	برنامه حمل‌ونقل شهری و روستایی	۴۴۰.۴۳۲	۹۹۶.۸۴۵	۵۵۴.۲۴۶	۹۹۴.۶۷۸	۲۵۰.۱۱۸	۱.۶۸۷.۳۹۵	۵۸/۹
۱۳۰۷۰۰۶۰۰۰	برنامه بهبود بهره‌برداری و حفاظت از منابع آب	۵۹۰.۸۲۴	۲۶۰.۲۱۸	۱۴۴.۶۸۱	۷۳۵.۵۰۵	۶۸۱.۲۷۸	۱.۵۳۲.۳۲۰	۴۸/۰
۱۵۰۲۰۱۲۰۰۰	برنامه ساماندهی کالبدی شهری و روستایی	۳۷۰.۳۱۶	۵۸۴.۷۸۶	۳۲۵.۱۴۱	۶۹۵.۴۵۷	۳۶۴.۱۵۴	۱.۳۱۹.۲۵۶	۵۲/۷
۱۳۰۴۰۱۱۰۰۰	برنامه ایجاد و توسعه صنایع، معادن و زیرساخت‌های صنعتی و معدنی	۴۵۹.۸۷۸	۱۰۲.۹۲۴	۵۷.۲۲۶	۵۱۷.۱۰۴	۱۹۳.۶۴۳	۷۵۶.۴۴۵	۶۸/۴
۱۰۰۲۰۵۴۰۰۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	۱۳۷.۹۳۵	۵۶۱.۸۵۵	۳۱۲.۳۹۱	۴۵۰.۳۲۶	۲۵۶.۸۵۰	۹۵۶.۶۴۰	۴۷/۱
۱۷۰۲۰۰۴۰۰۰	برنامه گسترش ورزش همگانی	۱۹۱.۳۸۴	۳۸۵.۳۷۳	۲۱۴.۲۶۷	۴۰۵.۶۵۱	۵۳.۹۹۳	۶۳۰.۷۵۰	۶۴/۳
۱۳۰۷۰۰۵۰۰۰	برنامه مهندسی رودخانه‌ها و سواحل	۲۷۳.۰۴۴	۲۳۴.۱۷۳	۱۳۰.۲۰۰	۴۰۳.۲۴۴	۲۰۵.۶۱۴	۷۱۲.۸۳۱	۵۶/۶
۱۷۰۳۰۲۲۰۰۰	برنامه حمایت از فعالیت‌های فرهنگی، هنری، دینی استان‌ها	۲۱۵.۳۶۰	۱۵۹.۰۷۰	۸۸.۴۴۳	۳۰۳.۸۰۳	۴۶.۲۷۹	۴۲۰.۷۰۹	۷۲/۲
۱۵۰۲۰۰۱۰۰۰	برنامه ارائه خدمات شهری و روستایی	۱۳۴.۷۷۰	۲۷۱.۴۸۴	۱۵۰.۹۴۵	۲۸۵.۷۱۵	۷۲.۷۰۴	۴۷۸.۹۵۸	۵۹/۷
۱۷۰۳۰۳۴۰۰۰	برنامه گسترش و بهسازی کتابخانه‌های عمومی	۱۰۴.۹۵۰	۱۹۵.۱۳۳	۱۰۸.۴۹۴	۲۱۳.۴۴۴	۱۹.۲۰۰	۳۱۹.۲۸۳	۶۶/۹
۱۲۰۱۰۰۵۰۰۰	برنامه اقدامات تأمینی و مدیریتی بحران	۱۲۴.۴۳۱	۱۵۹.۲۴۴	۸۸.۵۴۰	۲۱۲.۹۷۱	۲۴.۱۷۴	۳۰۷.۸۴۹	۶۹/۲
۱۷۰۲۰۰۵۰۰۰	برنامه ورزش و سلامت دانش‌آموزان	۸۵.۸۷۹	۱۰۱.۶۵۵	۵۶.۵۲۰	۱۴۲.۳۹۹	۲۶.۸۱۰	۲۱۴.۳۴۴	۶۶/۴
۱۶۰۲۰۰۲۰۰۰	برنامه ارائه خدمات فوریت‌های پزشکی پیش‌بیمارستانی	۴۱.۸۲۵	۱۵۰.۰۰۰	۸۳.۴۰۰	۱۲۵.۲۳۵	۰	۱۹۱.۸۳۵	۶۵/۳
۱۴۰۴۰۰۱۰۰۰	برنامه حفاظت و بهره‌برداری پایدار از زیست‌بوم‌های آبی	۷۳.۲۸۲	۶۲.۲۰۰	۳۴.۵۸۳	۱۰۷.۸۶۵	۳۵۴.۵۶۶	۴۹۰.۰۴۸	۲۲/۰

کد برنامه	عنوان برنامه	جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	برآورد سال های بعد	کل اعتبار پروژه	درصد تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸
۱۸۰۱۰۰۱۰۰۰	برنامه آموزش ابتدایی	۶۱.۴۸۳	۵۸.۸۷۱	۳۲.۷۳۲	۹۴.۲۱۶	۴۹.۵۱۹	۱۶۹.۸۷۳	۵۵/۵
۱۸۰۱۰۱۵۰۰۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان ها، اماکن و ماشین آلات	.	۱۶۸.۲۸۰	۹۳.۵۶۴	۹۳.۵۶۴	.	۱۶۸.۲۸۰	۵۵/۶
۱۷۰۱۰۳۱۰۰۰	برنامه اطلاع رسانی و تبلیغات دینی رسانه ای	۴۰.۴۲۷	۹۳.۶۴۱	۵۲.۰۶۴	۹۲.۴۹۱	۸.۱۰۴	۱۴۲.۱۷۲	۶۵/۱
۱۷۰۱۰۱۴۰۰۰	برنامه حمایت از حوزه های علمیه و مدارس علوم دینی	۶۷.۶۵۱	۴۱.۳۵۰	۲۲.۹۹۱	۹۰.۶۴۲	.	۱۰۹.۰۰۱	۸۳/۲
۱۷۰۵۰۱۹۰۰۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان ها، اماکن و ماشین آلات	۲.۶۵۶	۱۴۵.۸۵۰	۸۱.۰۹۳	۸۳.۷۴۹	.	۱۴۸.۵۰۶	۵۶/۴
۱۸۰۱۰۰۵۰۰۰	برنامه آموزش دوره اول متوسطه	۳۱.۴۷۲	۸۳.۴۶۸	۴۶.۴۰۸	۷۷.۸۸۰	۴۶.۱۹۷	۱۶۱.۱۳۷	۴۸/۳
۱۸۰۱۰۰۶۰۰۰	برنامه آموزش دوره دوم متوسطه نظری	۵۰.۳۹۴	۳۷.۸۸۴	۲۱.۰۶۴	۷۱.۴۵۸	۱۷.۱۱۷	۱۰۵.۳۹۵	۶۷/۸
۱۷۰۴۰۰۵۰۰۰	برنامه گسترش خدمات موزه ای	۱۶.۲۲۴	۹۴.۷۰۰	۵۲.۶۵۳	۶۸.۸۷۷	۴۲.۶۵۰	۱۵۳.۵۷۴	۴۴/۸
۱۷۰۶۰۰۲۰۰۰	برنامه توسعه گردشگری داخلی	۳۷.۲۲۵	۵۵.۶۳۷	۳۰.۹۳۴	۶۸.۱۵۹	۱۵.۰۰۰	۱۰۷.۸۶۲	۶۳/۲
۱۷۰۴۰۰۲۰۰۰	برنامه تأمین، حفاظت، مرمت و معرفی میراث غیرمنقول فرهنگی	۳۵.۶۵۳	۴۲.۳۱۰	۲۳.۵۲۴	۵۹.۱۷۷	.	۷۷.۹۶۳	۷۵/۹
۱۳۰۶۰۰۲۰۰۰	برنامه احیا، توسعه و بهره برداری اصولی از جنگل های کشور	.	۹۹.۳۶۴	۵۵.۲۴۶	۵۵.۲۴۶	.	۹۹.۳۶۴	۵۵/۶
۱۲۰۱۰۰۴۰۰۰	برنامه اظهار نظر پزشکی قانونی	۳۷.۳۴۱	۲۰.۰۴۹	۱۱.۱۴۷	۴۸.۴۸۸	۴۲.۱۵۷	۹۹.۵۴۷	۴۸/۷
۱۳۰۶۰۰۱۰۰۰	برنامه آبخیزداری و حفاظت خاک	۵.۱۰۷	۷۰.۵۶۵	۳۹.۲۳۴	۴۴.۳۴۱	۱.۶۲۰	۷۷.۲۹۲	۵۷/۴
۱۴۰۴۰۰۲۰۰۰	برنامه حفاظت، احیا و بهسازی زیست بوم های خشکی	۲۰.۲۱۲	۴۱.۱۵۰	۲۲.۸۷۹	۴۳.۰۹۲	۱.۰۰۰	۶۲.۳۶۲	۶۹/۱
۱۳۰۶۰۱۲۰۰۰	برنامه بهبود بهره وری آب در عرصه کشاورزی	۱.۳۰۰	۷۱.۷۴۳	۳۹.۸۸۹	۴۱.۱۸۹	۶.۴۰۰	۷۹.۴۴۳	۵۱/۸
۱۳۰۶۰۰۸۰۰۰	برنامه افزایش تولید آبزیان پرورشی	۱۲.۹۵۰	۴۹.۴۰۰	۲۷.۴۶۶	۴۰.۴۱۶	۷۹۳	۶۳.۱۴۳	۶۴/۰
۱۸۰۵۰۱۲۰۰۰	برنامه توسعه فن آفرینی	۱.۶۸۸	۵۹.۳۵۰	۳۲.۹۹۹	۳۴.۶۸۷	.	۶۱.۰۳۸	۵۶/۸
۱۹۰۳۰۰۲۰۰۰	برنامه ارائه خدمات اجتماعی، فرهنگی و ورزشی به ایثارگران	۱۳.۸۶۶	۳۵.۸۰۰	۱۹.۹۰۵	۳۳.۷۷۱	.	۴۹.۶۶۶	۶۸/۰
۱۶۰۱۰۰۲۰۰۰	برنامه ارائه خدمات بهداشت روستایی	۵.۴۶۰	۳۷.۷۵۰	۲۰.۹۸۹	۲۶.۴۴۹	۱.۰۰۰	۴۴.۲۱۰	۵۹/۸
۱۹۰۱۰۰۲۰۰۰	برنامه ارائه خدمات امداد و نجات به آسیب دیدگان حوادث و سوانح	۹.۰۲۵	۳۰.۲۸۳	۱۶.۸۳۷	۲۵.۸۶۲	.	۳۹.۳۰۸	۶۵/۸
۱۱۰۲۰۱۲۰۰۰	برنامه حفظ نظم و امنیت داخل و خارج شهرها	۱.۵۰۰	۴۱.۶۰۵	۲۳.۱۳۲	۲۴.۶۳۲	.	۴۳.۱۰۵	۵۷/۱
۱۶۰۲۰۰۶۰۰۰	برنامه ارتقای سلامت خون و فراورده های خونی	۴.۱۲۰	۳۴.۸۰۰	۱۹.۳۴۹	۲۳.۴۶۹	۳۸.۶۱۵	۷۷.۵۳۵	۳۰/۳
۱۶۰۱۰۰۳۰۰۰	برنامه ارائه خدمات بهداشت شهری	۹.۳۹۹	۲۲.۵۱۲	۱۲.۵۱۷	۲۱.۹۱۶	۱۲.۲۰۰	۴۴.۱۱۱	۴۹/۷
۱۰۰۴۰۰۲۰۰۰	برنامه پژوهش های کاربردی	۸.۶۳۷	۲۲.۱۷۳	۱۲.۳۲۸	۲۰.۹۶۵	۴.۴۹۴	۳۵.۳۰۴	۵۹/۴

کد برنامه	عنوان برنامه	جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	برآورد سال های بعد	کل اعتبار پروژه	درصد تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸
۱۴۰۱۰۰۱۰۰۰	برنامه مدیریت و نظارت بر پسماندها	۸.۳۲۳	۲۱.۶۰۰	۱۲.۰۱۰	۲۰.۳۳۲	۰	۲۹.۹۲۳	۶۷/۹
۱۸۰۱۰۰۲۰۰۰	برنامه آموزش استثنایی	۱۱.۱۳۵	۱۱.۵۲۰	۶.۴۰۵	۱۷.۵۴۰	۰	۲۲.۶۵۵	۷۷/۴
۱۵۰۲۰۰۵۰۰۰	برنامه ساماندهی عشایر	۵.۷۴۵	۱۷.۳۵۰	۹.۶۴۷	۱۵.۳۹۲	۰	۲۳.۰۹۵	۶۶/۶
۱۰۰۲۰۰۵۷۰۰۰	برنامه توسعه دولت الکترونیک	۲.۴۹۰	۲۲.۷۰۰	۱۲.۶۲۱	۱۵.۱۱۱	۰	۲۵.۱۹۰	۶۰/۰
۱۳۰۳۰۰۱۰۰۰	برنامه ارائه خدمات هواشناسی و اقلیم‌شناسی	۳.۲۰۳	۱۸.۳۵۰	۱۰.۲۰۳	۱۳.۴۰۶	۳.۰۰۰	۲۴.۵۵۳	۵۴/۶
۱۱۰۱۰۰۲۵۰۰۰	برنامه کمک به پایگاه‌ها و حوزه‌های مقاومت	۳۶۰	۲۲.۰۶۶	۱۲.۲۶۹	۱۲.۶۲۹	۰	۲۲.۴۲۶	۵۶/۳
۱۸۰۲۰۰۱۰۰۰	برنامه آموزش دوره دوم متوسطه فنی و حرفه‌ای	۵.۴۴۱	۱۱.۱۱۲	۶.۱۷۸	۱۱.۶۱۹	۰	۱۶.۵۵۳	۷۰/۲
۱۳۰۶۰۰۹۰۰۰	برنامه افزایش محصولات باغی	۶.۳۲۷	۸.۲۴۵	۴.۵۸۴	۱۰.۹۱۱	۹۳۳	۱۵.۵۰۵	۷۰/۴
۱۳۰۶۰۰۴۰۰۰	برنامه ترویج و توانمندسازی جوامع محلی و بهره‌برداران	۰	۱۸.۸۴۲	۱۰.۴۷۶	۱۰.۴۷۶	۲.۰۰۰	۲۰.۸۴۲	۵۰/۳
۱۳۰۶۰۱۱۰۰۰	برنامه افزایش محصولات زراعی	۱.۴۹۸	۱۵.۳۸۰	۸.۵۵۱	۱۰.۰۴۹	۲۲۸	۱۷.۱۰۶	۵۸/۷
۱۳۱۰۰۰۴۰۰۰	برنامه پژوهش‌های کاربردی	۱.۶۳۰	۱۲.۴۰۰	۶.۸۹۴	۸.۵۲۴	۵۰	۱۴.۰۸۰	۶۰/۵
۱۸۰۲۰۰۵۰۰۰	برنامه آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای و مهارتی	۰	۱۳.۶۰۴	۷.۵۶۴	۷.۵۶۴	۰	۱۳.۶۰۴	۵۵/۶
۱۹۰۳۰۱۹۰۰۰	برنامه حمایت از خانواده و زنان سرپرست خانوار	۱.۴۶۵	۸.۸۰۷	۴.۸۹۷	۶.۳۶۲	۸.۱۲۰	۱۸.۳۹۲	۳۴/۶
۱۸۰۲۰۰۲۰۰۰	برنامه آموزش دوره دوم متوسطه کار و دانش	۰	۱۱.۱۵۰	۶.۱۹۹	۶.۱۹۹	۰	۱۱.۱۵۰	۵۵/۶
۱۳۰۶۰۱۵۰۰۰	برنامه بررسی، کنترل و پایش بیماری‌های واگیر و قرنطینه‌ای دام، طیور و آبزیان	۰	۹.۴۵۸	۵.۲۵۹	۵.۲۵۹	۰	۹.۴۵۸	۵۵/۶
۱۷۰۷۰۰۲۰۰۰	برنامه طراحی و ترویج صنایع دستی	۰	۹.۴۵۰	۵.۲۵۴	۵.۲۵۴	۰	۹.۴۵۰	۵۵/۶
۱۸۰۳۰۰۲۵۰۰۰	برنامه فضاهای آموزشی و کمک آموزشی	۱.۸۴۶	۵.۶۸۵	۳.۱۶۱	۵.۰۰۷	۰	۷.۵۳۱	۶۶/۵
۱۳۰۶۰۰۳۱۰۰۰	برنامه کنترل و مبارزه با آفات و بیماری‌های گیاهی و علف‌های هرز	۰	۶.۱۷۵	۳.۴۳۳	۳.۴۳۳	۰	۶.۱۷۵	۵۵/۶
۱۳۰۶۰۱۰۰۰۰	برنامه افزایش تولید محصولات دام و طیور	۰	۵.۱۲۰	۲.۸۴۷	۲.۸۴۷	۰	۵.۱۲۰	۵۵/۶
۱۳۰۶۰۰۲۹۰۰۰	برنامه واگذاری و ساماندهی مالکیت و صدور سند اراضی کشاورزی	۰	۴.۴۹۵	۲.۴۹۹	۲.۴۹۹	۰	۴.۴۹۵	۵۵/۶
۱۷۰۴۰۰۱۰۰۰	برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی	۱.۱۰۵	۲.۳۵۰	۱.۳۰۷	۲.۴۱۲	۰	۳.۴۵۵	۶۹/۸
۱۳۰۶۰۰۳۰۰۰	برنامه احیاء، توسعه و بهره‌برداری اصولی از مراتع کشور	۰	۴.۳۰۰	۲.۳۹۱	۲.۳۹۱	۰	۴.۳۰۰	۵۵/۶
۱۰۰۲۰۰۶۰۰۰	برنامه ارائه خدمات نقشه‌برداری و اطلاعات مکانی	۰	۴.۰۰۰	۲.۲۲۴	۲.۲۲۴	۰	۴.۰۰۰	۵۵/۶
۱۹۰۳۰۰۵۰۰۰	برنامه تأمین مسکن ایثارگران	۰	۲.۰۰۰	۱.۱۱۲	۱.۱۱۲	۰	۲.۰۰۰	۵۵/۶

کد برنامه	عنوان برنامه	جمع عملکرد اعتبارات تا سال ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	برآورد عملکرد سال ۱۳۹۸*	مجموع اعتبارات اختصاص یافته	برآورد سال های بعد	کل اعتبار پروژه	درصد تخصیص اعتبار تا سال ۱۳۹۸
۱۷۰۳۰۴۱۰۰۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان ها، اماکن و ماشین آلات	۰	۱.۱۰۰	۶۱۲	۶۱۲	۰	۱.۱۰۰	۵۵/۶
۱۱۰۲۰۱۱۰۰۰	برنامه راهبری امور امنیتی و انتظامی	۰	۱.۰۰۰	۵۵۶	۵۵۶	۲.۰۰۰	۳.۰۰۰	۱۸/۵
۱۴۰۳۰۰۱۰۰۰	برنامه پایش و مدیریت آلاینده ها	۰	۱.۰۰۰	۵۵۶	۵۵۶	۰	۱.۰۰۰	۵۵/۶
۱۷۰۱۰۱۰۰۰۰	برنامه حفظ و ارتقای فعالیت های فرهنگی - دینی مساجد	۰	۱.۰۰۰	۵۵۶	۵۵۶	۰	۱.۰۰۰	۵۵/۶
۱۷۰۲۰۰۱۰۰۰	برنامه گسترش ورزش بانوان	۰	۷۰۰	۳۸۹	۳۸۹	۰	۷۰۰	۵۵/۶
۱۹۰۴۰۰۳۰۰۰	برنامه ارائه خدمات توانبخشی به نیازمندان	۰	۵۰۰	۲۷۸	۲۷۸	۰	۵۰۰	۵۵/۶
کل استان		۲۶.۰۵۲.۱۱۴	۱۵.۶۹۰.۱۶۲	۸.۷۲۳.۷۳۰	۳۴.۷۷۵.۸۴۴	۶۵.۲۷۵.۴۶۸	۱۰۷.۰۱۷.۷۴۴	۲۲/۵

مأخذ: محاسبات تحقیق براساس قوانین بودجه سنواتی کل کشور و مستند طرح های تملک دارایی های سرمایه ای استان ها در سال ۱۳۹۸.

* براساس خلاصه گزارش تفریغ بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور منتشره توسط دیوان محاسبات کشور، ضریب تخصیص اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای در سال ۱۳۹۸ معادل ۵۵/۶ درصد بوده است. بنابراین میزان تخصیص اعتبار پروژه ها در سال یادشده براساس این ضریب برآورد شده است.

منابع و مأخذ

۱. قوانین بودجه سنواتی کل کشور.
۲. مستند طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها در سال ۱۳۹۸.
۳. فصیحی، حمید. «آسیب‌شناسی امور ناظر بر طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ارائه راهبردهای ساماندهی»، مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری، ۱۴۰۰.